

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Oude Eiermarkt 9 (Lo-Reninge, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2020B36
Februari 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	20
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	20
1.4.1.1	Landschappelijke situering	21
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	25
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	26
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	28
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	29
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	29
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	34
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	39
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	42
1.5	Synthese	46
2	Bibliografie.....	48

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthfoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 4: Lager gelegen zone weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 5: Projectgebied gezien vanuit de Willem Van Loolaan voor de sloop van de brandweerkazerne (©Google Streetview).....	15
Figuur 6: Vloerplaat onder boomschors (bron: opdrachtgever).	15
Figuur 7: Hoogteverschil westelijk en oostelijk terreindeel. De recente garage is voor de helft over de vloerplaat van de oude kazerne gebouwd. De vloerplaat is blijven liggen en hierop is een betonplaat gegoten.....	16
Figuur 8: Geplande werken weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	18
Figuur 9: Synthese geplande bodemingrepen weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	21
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	22
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	22
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	23
Figuur 15: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 16: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	25
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Samengestelde Quartaire Profieltypekaart (Bron: DOV).....	27
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	27
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	28

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 1,5 km (Bron: Geopunt).....	29
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).....	30
Figuur 23: Schematische voorstelling van de verschillende landschappen van het wadgebied in relatie met de waterstanden. HWs: gemiddeld hoogwater bij springtij, HWd: gemiddeld hoogwater bij doodtij, LWs: gemiddeld laagwater bij springtij (Bron: Baeteman, C. p.4.).....	34
Figuur 24: Lo in de tweede helft van de 11e eeuw, geprojecteerd op het huidige wegennet (Bron: Termote, J. & Van Acker, J. 1990). Afbeelding overgenomen uit Rapport Lo-Reninge Schaerdeken (Bron: Janssens N. 2016).	37
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	40
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op het Primitief Kadasterplan, ca. 1830 (Bron: NGI Cartesius).	40
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	41
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	41
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	42
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	43
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	43
Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	44
Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).....	45
Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	45

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	20

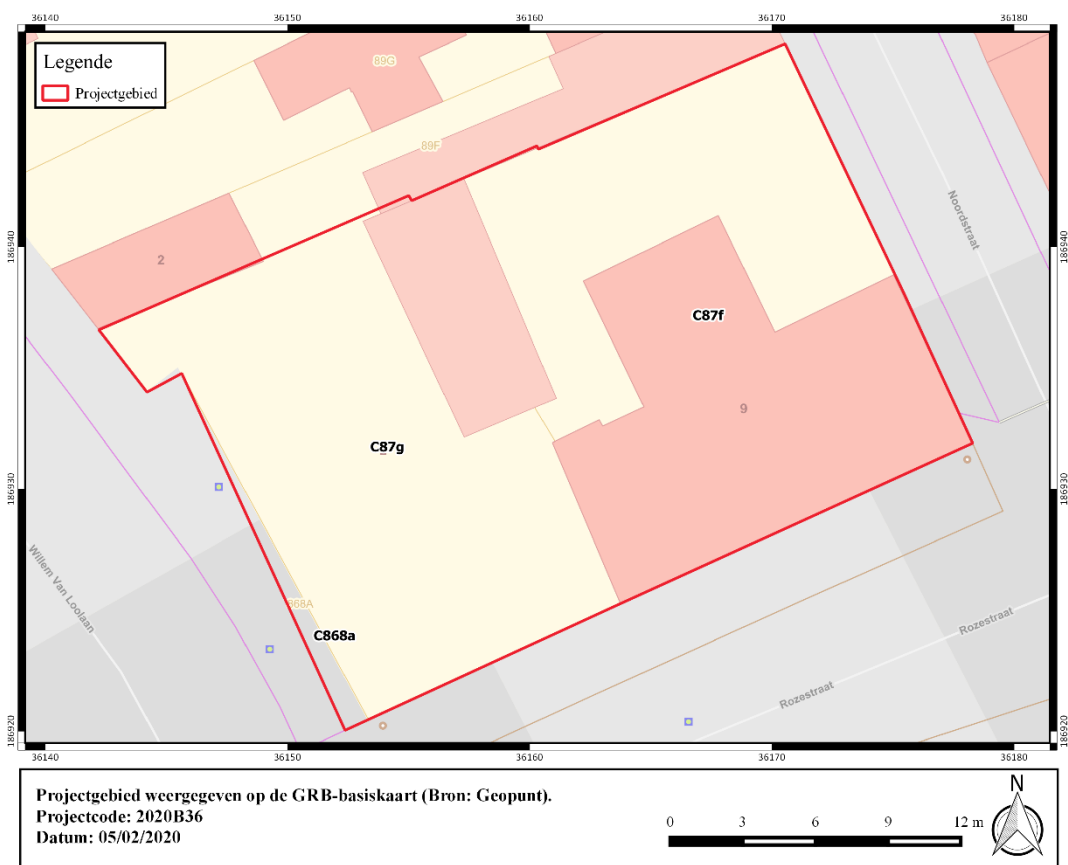
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

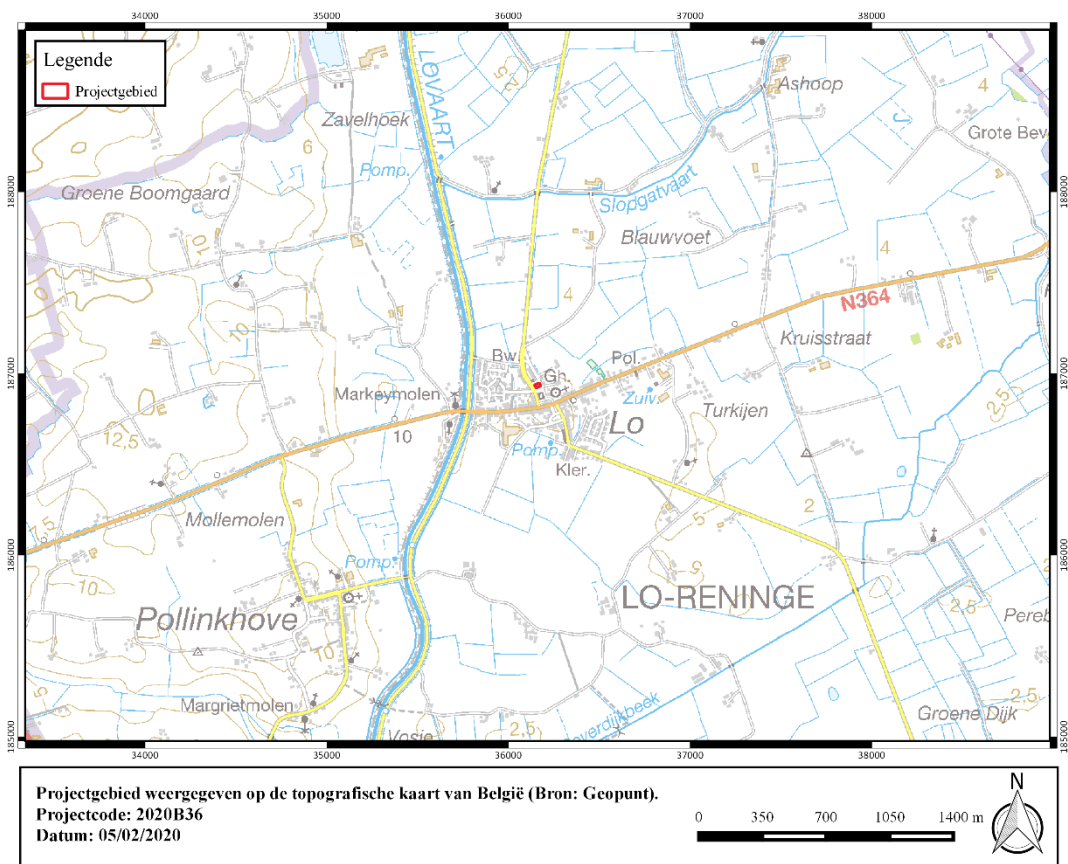
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Lo-Reninge
	Deelgemeente	Lo
	Postcode	8647
	Adres	Oude Eiermarkt 9 8647 Lo-Reninge
	Toponiem	Oude Eiermarkt 9
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 36139 Y _{min} = 186919 X _{max} = 36181 Y _{max} = 186948
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Lo-Reninge, Afdeling 1 (Lo), Sectie C, nr's: 87g, 87f, 868a Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Bart Bot (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Lo. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 538 m², de gecombineerde oppervlakte van de bodemingrepen bedraagt ca. 388 m² vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. De bestaande bebouwing dient eerst gesloopt te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geadviseerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Lo Oude Eiermarkt werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Lo, deelgemeente van Lo-Reninge, in de provincie West-Vlaanderen. Lo situeert zich binnen de driehoek Veurne-Ieper-Diksmuide, met ten noorden: Alveringem (Alveringem), ten oosten: Nieuwkapelle (Diksmuide), ten zuidoosten: Reninge (Lo-Reninge) en ten zuiden en ten westen: Pollinkhove (Lo-Reninge).

Het plangebied zelf grenst ten zuiden aan de Oude Eiermarkt, de west- en oostzijde grenzen respectievelijk aan de Willem Van Loolaan en de Noordstraat. De noordelijke perceelsgrens sluit aan bij het bebouwde perceel 89f.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 538 m². Binnen de projectgrenzen situeert zich het stadhuis (footprint 152 m²) en een garage (footprint 42 m²). Bijkomend is ca. 76 m² van het terrein verhard, deels in klinkers, deels in terrastegels. In het noordoostelijk deel van het plangebied situeert zich een tuinzone. Het westelijk deel van het plangebied bestaat uit een bodem die bedekt is met boomschors en struiken. Tot recent was het westelijk deel van het plangebied bebouwd. Hier situeerde zich de brandweerkazerne. Onder de boomschors is op heden nog steeds de vloerplaat van de voormalige brandweerkazerne gelegen. Het westelijk deel van het plangebied (waar de brandweerkazerne zich situeerde) is ca. 45 cm lager gelegen dan het oostelijk terreindeel. Bij de aanleg van de kazerne is het terrein deels afgegraven om een effen vlak te bekomen ondanks de natuurlijke west-oost georiënteerde helling binnen het terrein.

Figuur 4: Lager gelegen zone weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

Figuur 5: Projectgebied gezien vanuit de Willem Van Loolaan voor de sloop van de brandweerkazerne (©Google Streetview).

Figuur 6: Vloerplaat onder boomschors (bron: opdrachtgever).

Figuur 7: Hoogteverschil westelijk en oostelijk terreindeel. De recente garage is voor de helft over de vloerplaat van de oude kazerne gebouwd. De vloerplaat is blijven liggen en hierop is een betonplaat gegoten.

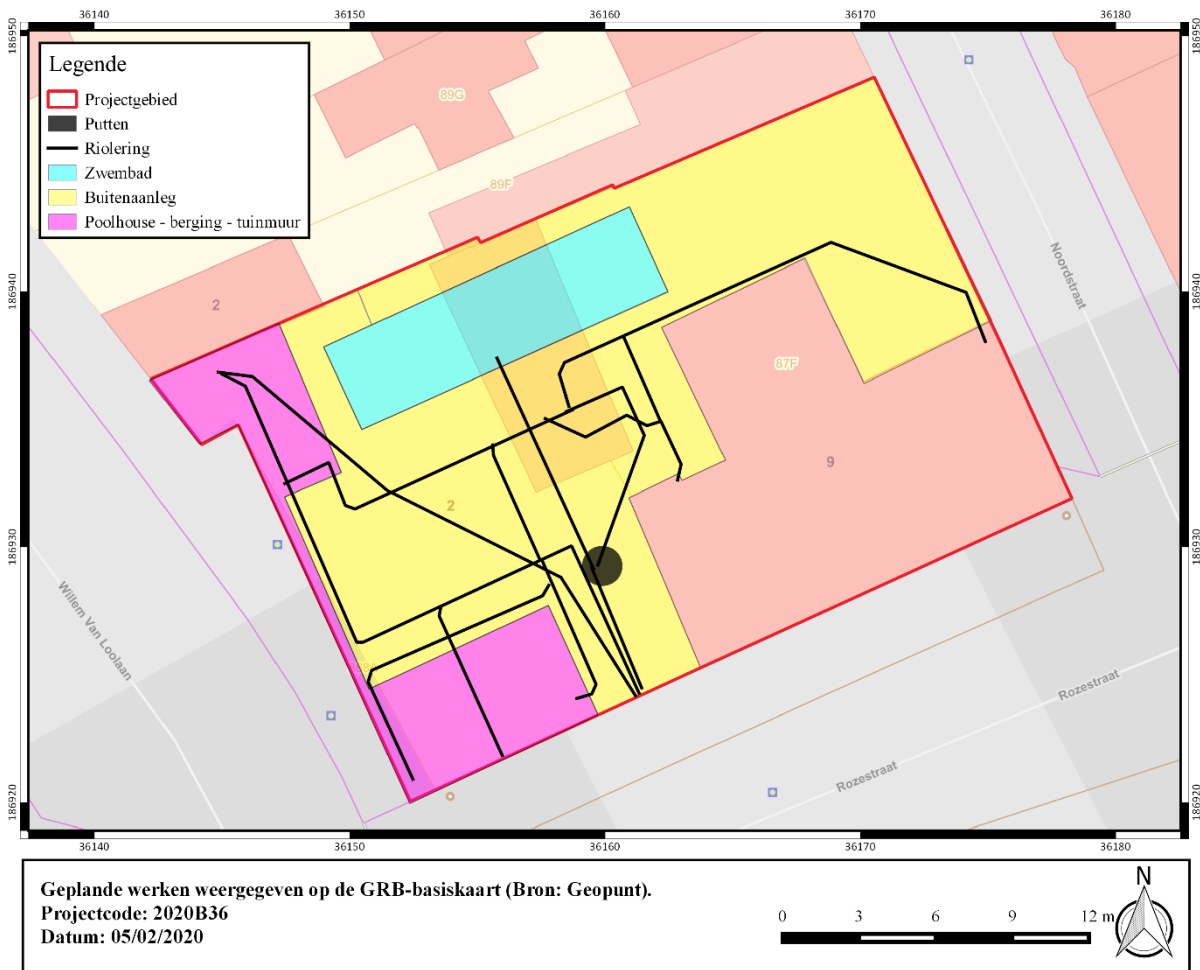
1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

Het westelijk deel van het plangebied is ca. 45 cm lager gelegen dan het overig deel van het perceel. Bij de aanleg van de brandweerkazerne is het terrein gedeeltelijk afgegraven om een effen niveau te bekomen voor de nieuwe vloerplaat. Voorafgaand aan de realisatie van het zwembad en het nieuwe poolhouse zal het westelijk deel van het terrein ca. 45 cm opgehoogd worden om een effen geheel te bekomen. De vloerplaat blijft behouden. Dit westelijk lager gelegen deel heeft een oppervlakte van ca. 185 m².

- Het nieuwe poolhouse situeert zich integraal ter hoogte van deze lager gelegen – vermoedelijk deels uitgegraven - zone en wordt gefundeerd door middel van sleuffunderingen en een vloerplaat. De sleuffunderingen worden aangelegd tot een diepte van ca. 80 cm-mv, de nieuwe vloerplaat wordt aangelegd tot een diepte van ca. 50 cm-mv. Voorafgaand wordt het terrein ter hoogte van het poolhouse ca. 45 cm opgehoogd om op een gelijk niveau te komen als het oostelijke terreindeel. Dit impliceert dat de vloerfunderingen een bodemingreep van max. 5 cm en de sleuffunderingen een bodemingreep van max. 35 cm impliceren in het mogelijk ongeroerd sediment. Gelet op de nog aanwezige vloerplaat van ca. 15 cm, zal enkel de sleuffunderingen een bedreiging vormen voor de eventueel ongeroerde bodem. Het poolhouse heeft een oppervlakte van ca. 38 m².
- De nieuwe berging situeert zich tevens integraal ter hoogte van de lager gelegen zone. De vloer van deze berging wordt gerealiseerd ter hoogte van het bestaande maaiveld. Voor de berging wordt tevens een sleuffundering voorzien tot ca. 80 cm-mv en een vloerplaat van ca. 50 cm. De berging heeft een oppervlakte van ca. 25 m². Ook hier situeert zich nog de oude vloerplaat van 15 cm dik.
- Langs de westelijke perceelsgrens wordt een tuinmuur voorzien van ca. 0,4 m breed.
- In het noordelijk deel van het plangebied wordt een zwembad gerealiseerd over een oppervlakte van ca. 47 m². Het nulpas van het zwembad zal zich ca. 43 cm hoger situeren dan de te realiseren maaiveldhoogte (dus ca. 88 cm hoger dan de vloerplaat van de bestaande brandweerkazerne). Van dit zwembad valt ca. 28 m² samen met het lager gelegen terreindeel, de overige 19 m² situeert zich ter hoogte van het maaiveld van de bestaande woning. Het zwembad wordt aangelegd tot een diepte van ca. 2 m-mv, inclusief vloerplaat. Rekening houdende met de ophogingswerken impliceert de aanleg van het westelijk deel van het zwembad (28 m²) een bodemingreep van ca. 1,12 cm-mv, en het oostelijk deel van het zwembad (19 m²) een bodemingreep van ca. 2 m-mv in het (mogelijk) ongeroerd sediment. Van het aan te leggen zwembad valt op heden ca. 16 m² samen met een recente garage.
- Het overige deel van het terrein wordt heraangelegd, deels als groenzone, deels al verharde zone. Ter hoogte van deze zone zal de bodemingreep max. 30 cm-mv bedragen. Van deze zone van ca. 273 m² valt ca. 150 m² samen met de lager gelegen zone. Van deze zone is ca. 200 m² op heden verhard (als vloer van de brandweerkazerne in het lager gelegen deel en als terras in het oostelijk deel). Ter hoogte van de lager gelegen zone valt de bodemingreep die wordt voorzien integraal binnen de voorziene ophoging.

- In functie van de geplande ontwikkeling dient tevens nieuwe riolering en een nieuwe bufferput aangelegd te worden. Het overgrote deel van de rioleringen worden aangelegd ter hoogte van de lager gelegen zone. Ook de bufferput (ca. 2 m²) zal worden aangelegd ter hoogte van de lager gelegen zone. De rioleringen worden aangelegd tot een diepte van ca. 60 cm-mv. Ter hoogte van de lager gelegen zone betreft dit een bodemingreep van max. 15 cm in het ongeroerd sediment. De nieuwe bufferput betreft wordt aangelegd tot een diepte van ca. 1,5 m-mv, dit betreft dus een bodemingreep van max. ca. 1,05 in het mogelijk ongeroerd sediment.

Figuur 8: Geplande werken weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Onderstaande syntheseplan geeft weer waar welke bodemingrepen worden voorzien ten aanzien van de mogelijk ongeroerde bodem, rekening houdende met de noodzakelijke ophogingswerken

Lichtblauw = 28 m² = zone zwembad ter hoogte van de lager gelegen zone

Paars = 19 m² = zone zwembad ter hoogte van de hoger gelegen zone

Rood = 7 m² = zone tuinmuur en sleuffundering bergruimte

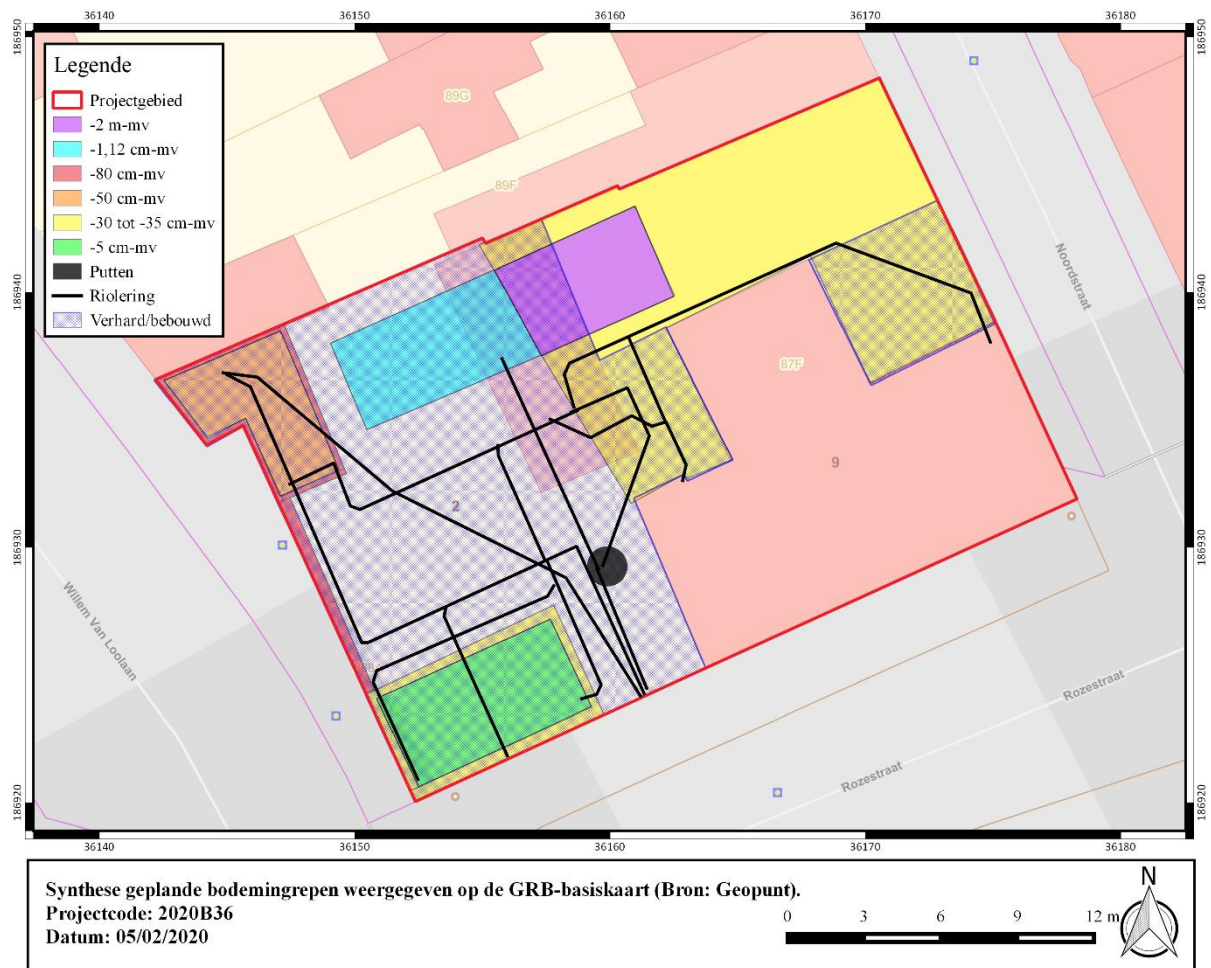
Geel = 133 m² = zone buitenaanleg hoger gelegen zone & sleuffunderingen poolhouse

Groen = 28 m² = vloerplaat poolhouse

Oranje = 20 m² = vloerplaat berging

Zwart = 2 m² = bufferput -> bodemingreep ca. 1,05 m-mv.

Van deze zone is op heden enkel het oostelijk deel van het aan te leggen zwembad (19 m²) en de noordoostelijke tuin (ca. 67 m²) niet verhard.

Figuur 9: Synthese geplande bodemingrepen weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Kustpolders
Tertiair	Lid van Kortemark (Formatie van Tielt)
Quartair	Quartair Profieltype 58, Type 12c
Bodemtypes	OB
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	5.5-5.9 m TAW
Hydrografie	Ijzerbekken, deelbekken Hoppeland

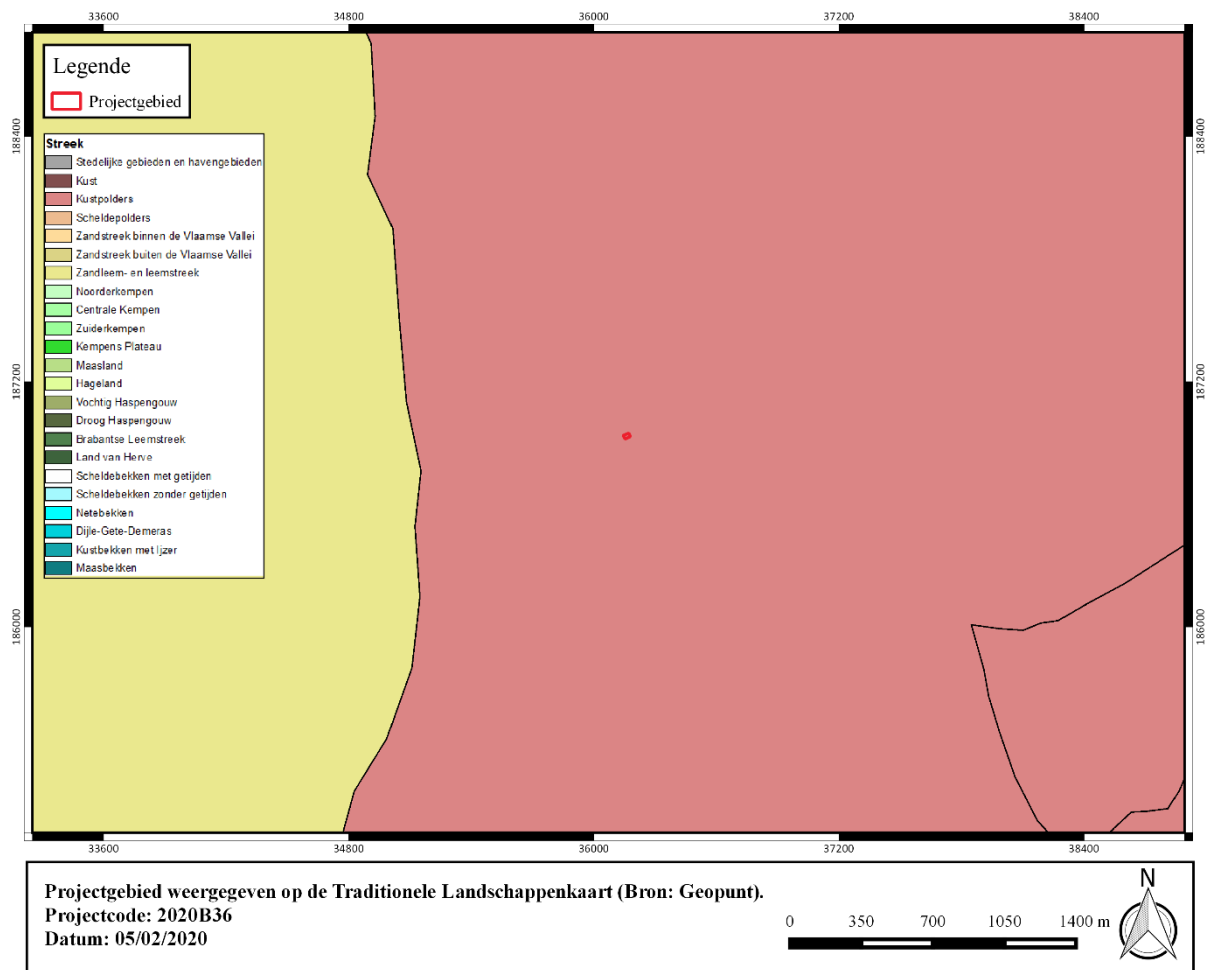
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen in de kustpolders.

De stadskern van Lo is gelegen op een ovaalvormige verhevenheid in de kustvlakte op een hoogte van ca. 5.5 – 7.0 m TAW, het omliggende kustpoldergebied is gelegen op een hoogte van ca. 3.0 – 4.0 m TAW. Vermoedelijk is deze verhevenheid een uitloper van het ten westen gelegen Plateau van Izenberge die door Holocene fluviatiele processen is los komen te staan van de rest van het Plateau.

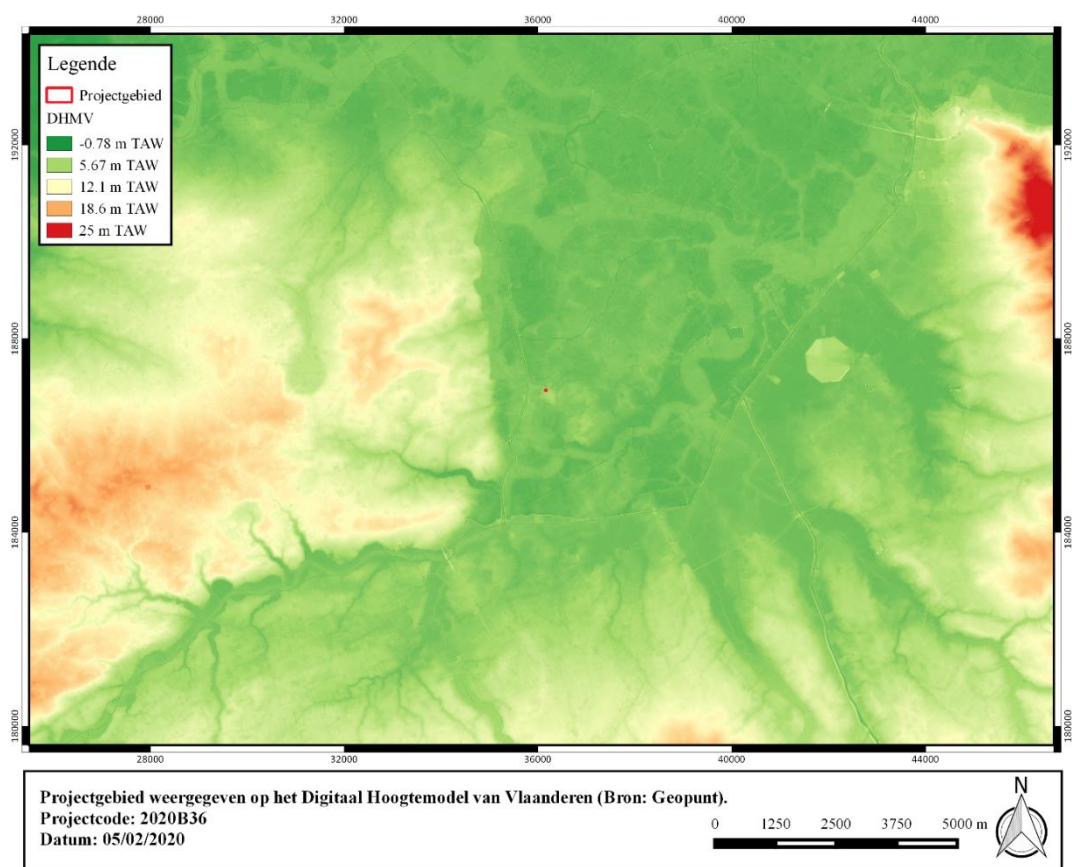
Het plangebied is gelegen op de noordelijke helling van deze verhevenheid op een hoogte van ca. 5.5 – 5.9 m TAW. Het terrein helt licht af in westelijke richting. Op het microreliëf valt duidelijk het hoogteverschil tussen het plangebied en de noordelijke percelen op. Vermoedelijk is de zone van het plangebied in het verleden opgehoogd en geëgaliseerd om het terrein geschikt te maken voor bebouwing.

Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Ijzerbekken, deelbekken Hoppeland.

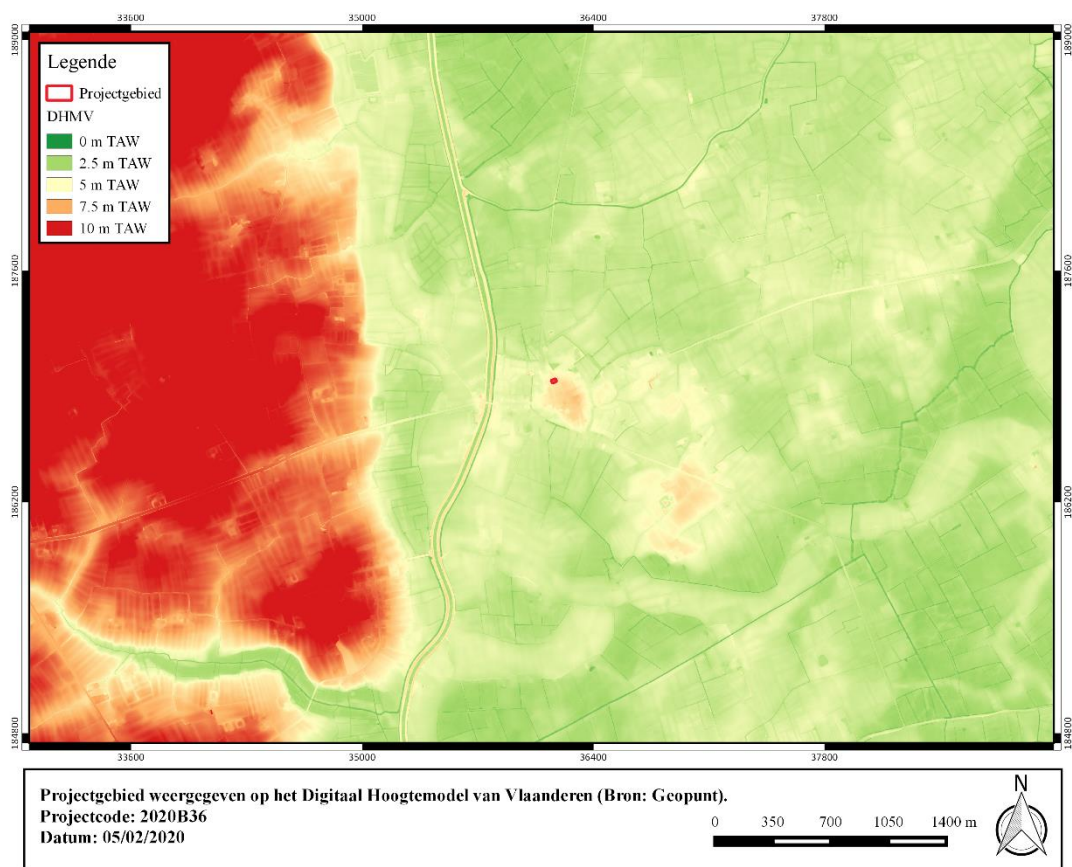

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

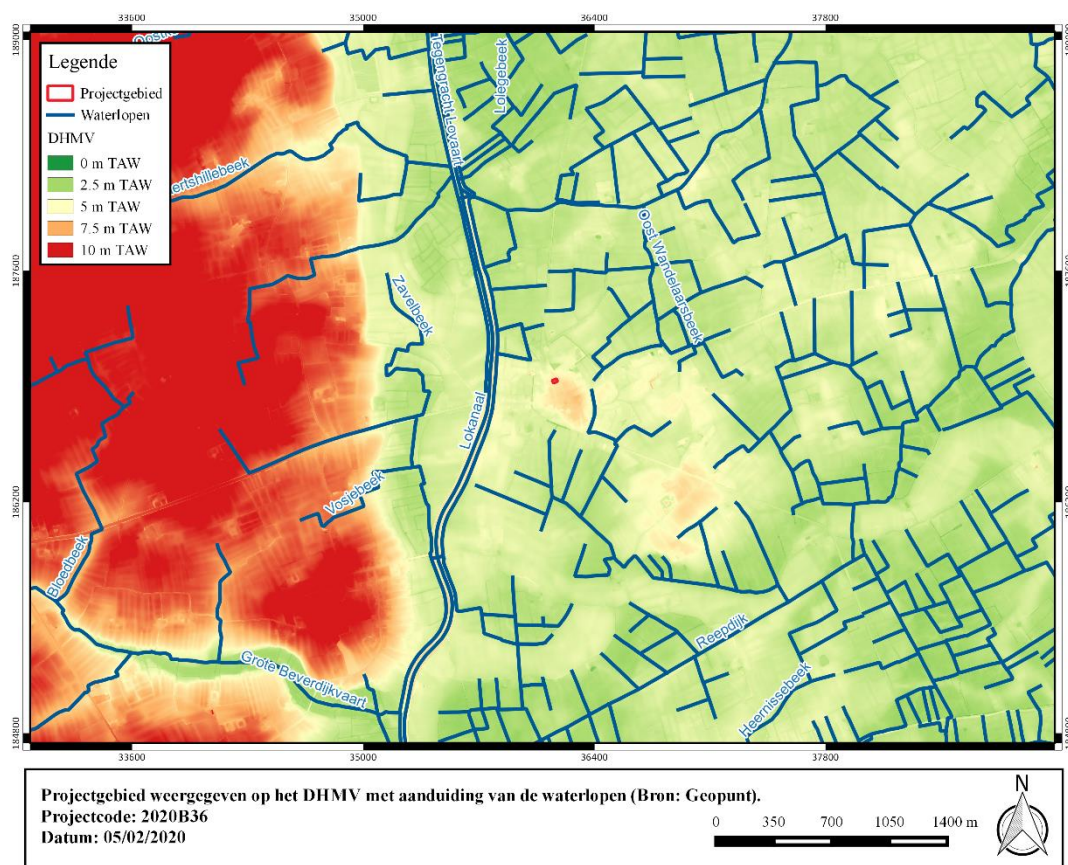

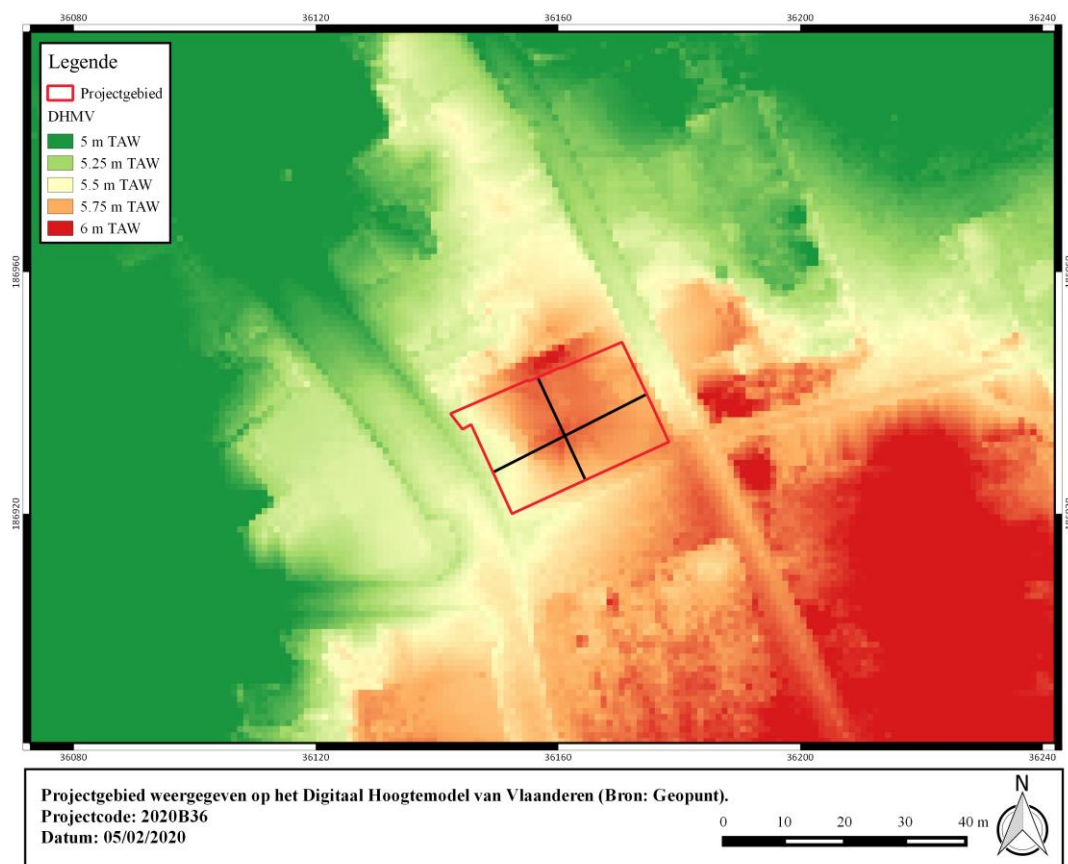
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

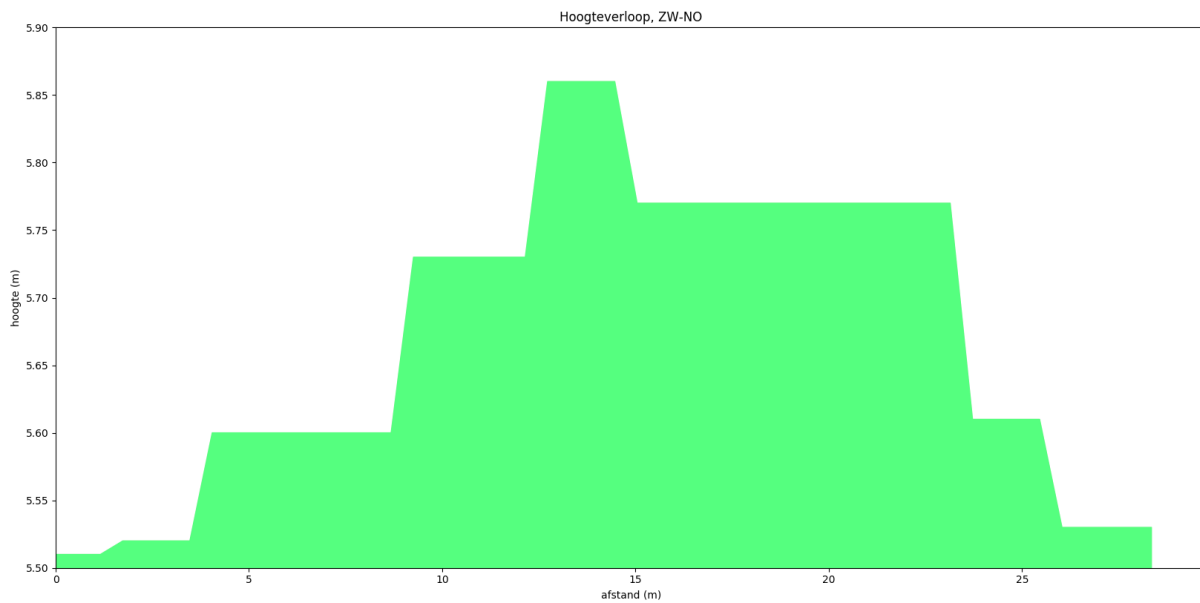

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

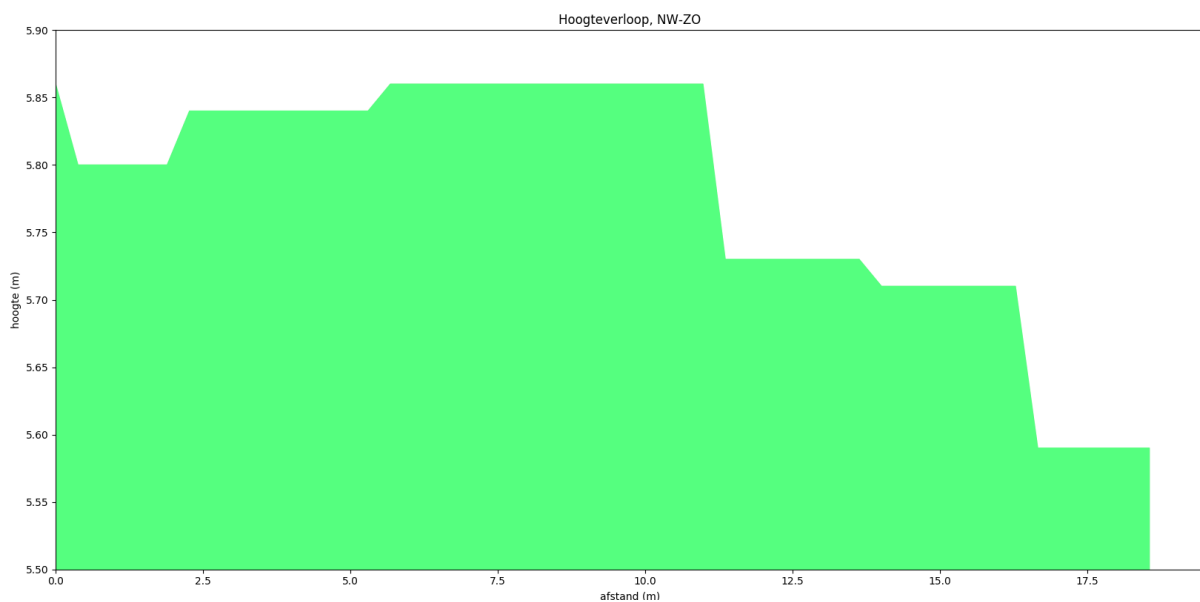

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 15: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).

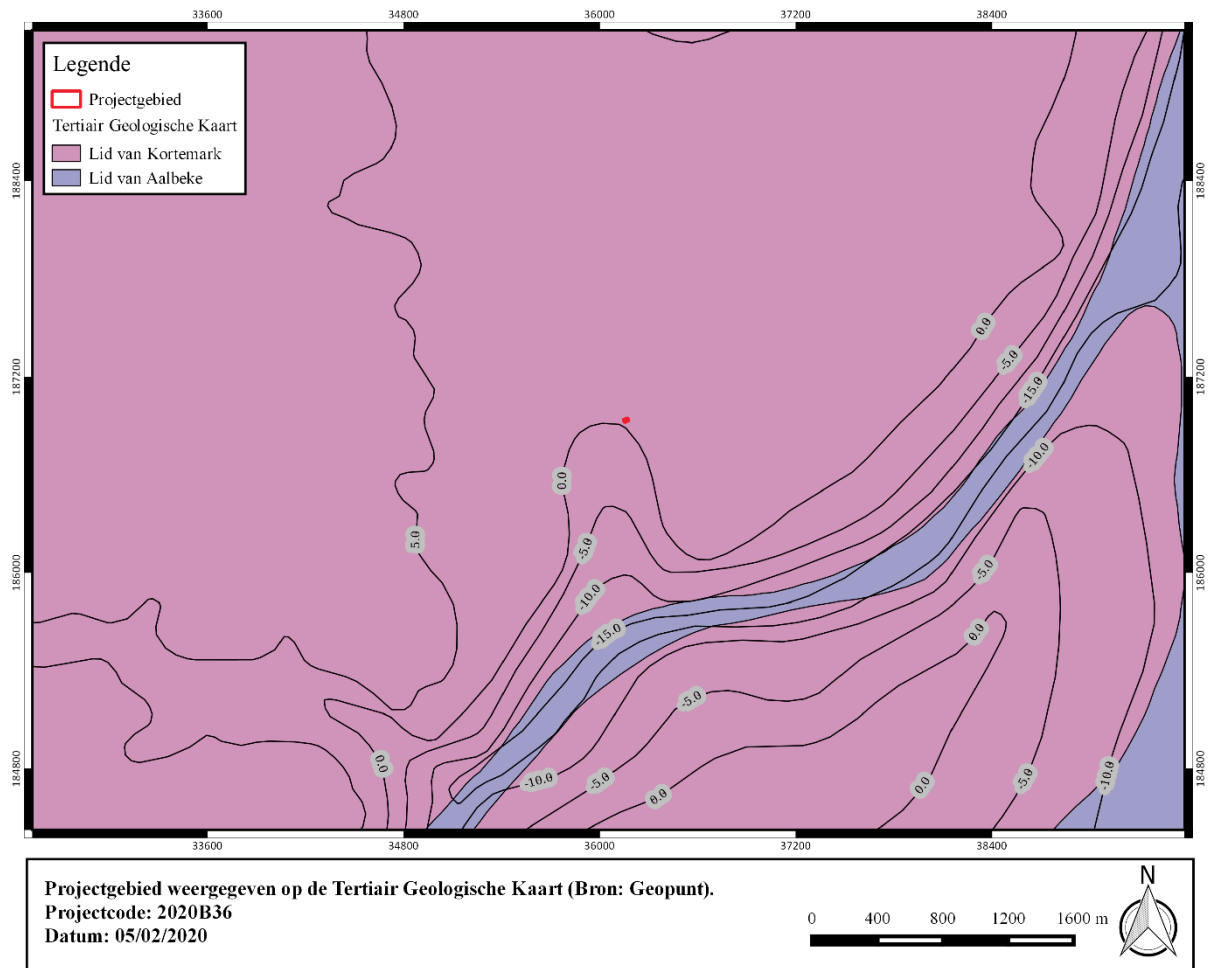

Figuur 16: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Kortemark (Formatie van Tielt)**. De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

Het oudste lid is het Lid van Kortemark en bestaat uit horizontaal gelamineerd fijn zandig grof silt en kleiig-siltig zeer fijn zand. Het is afgezet in de overgangszone tussen de buitenkust en de open shelf.

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

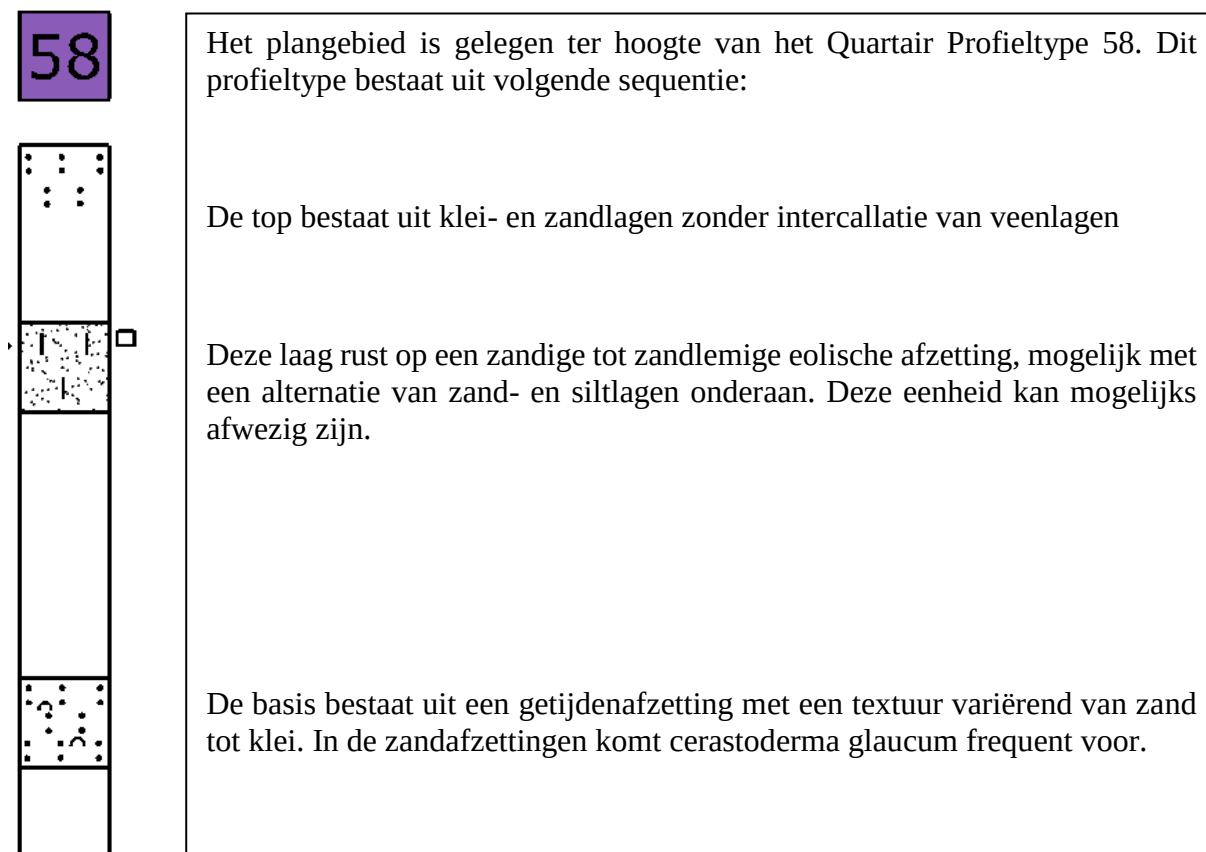

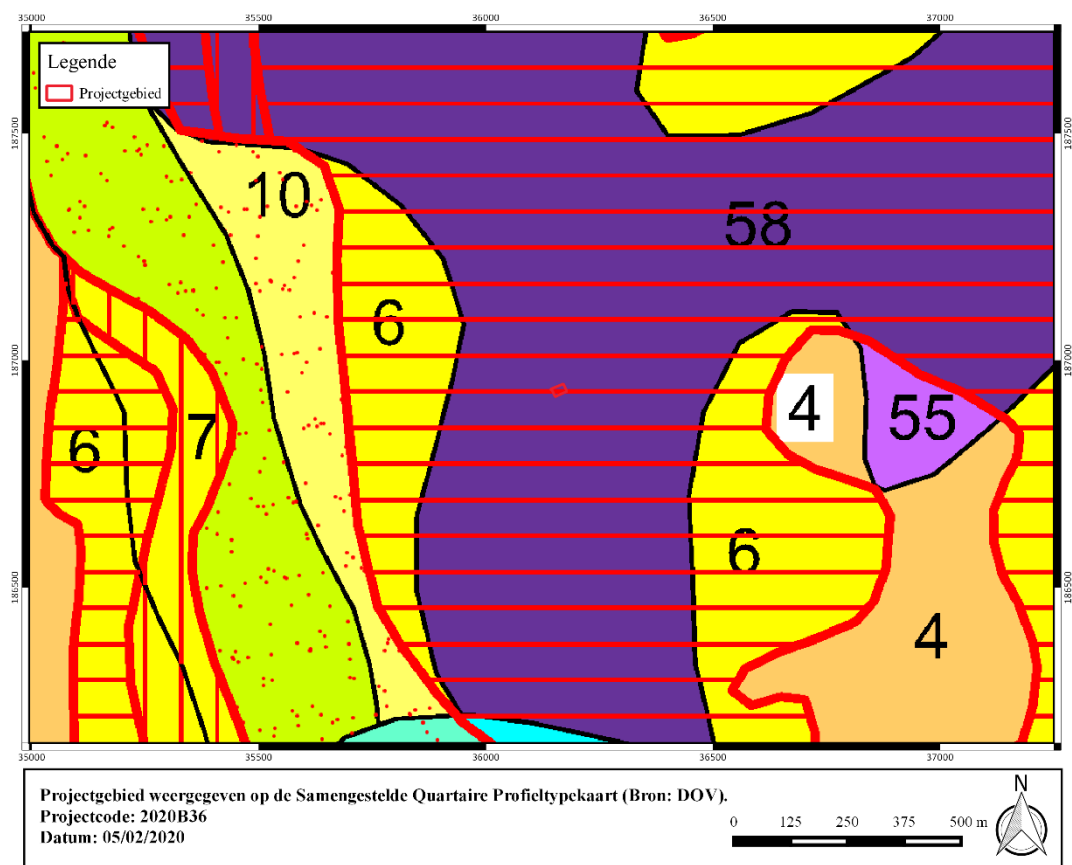
1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

De Samengestelde Quartaire Profieltypekaart karteert het plangebied ter hoogte van het Quartaire Profieltype 58. Het profieltype 58 heeft een top bestaande uit klei- en zandlagen zonder intercallatie van veenlagen, rustend op een zandige tot zandlemige eolische afzetting met mogelijk een alternatie van zand- en siltlagen. De basis bestaat uit een getijdenafzetting met een textuur variërend van zand tot klei.

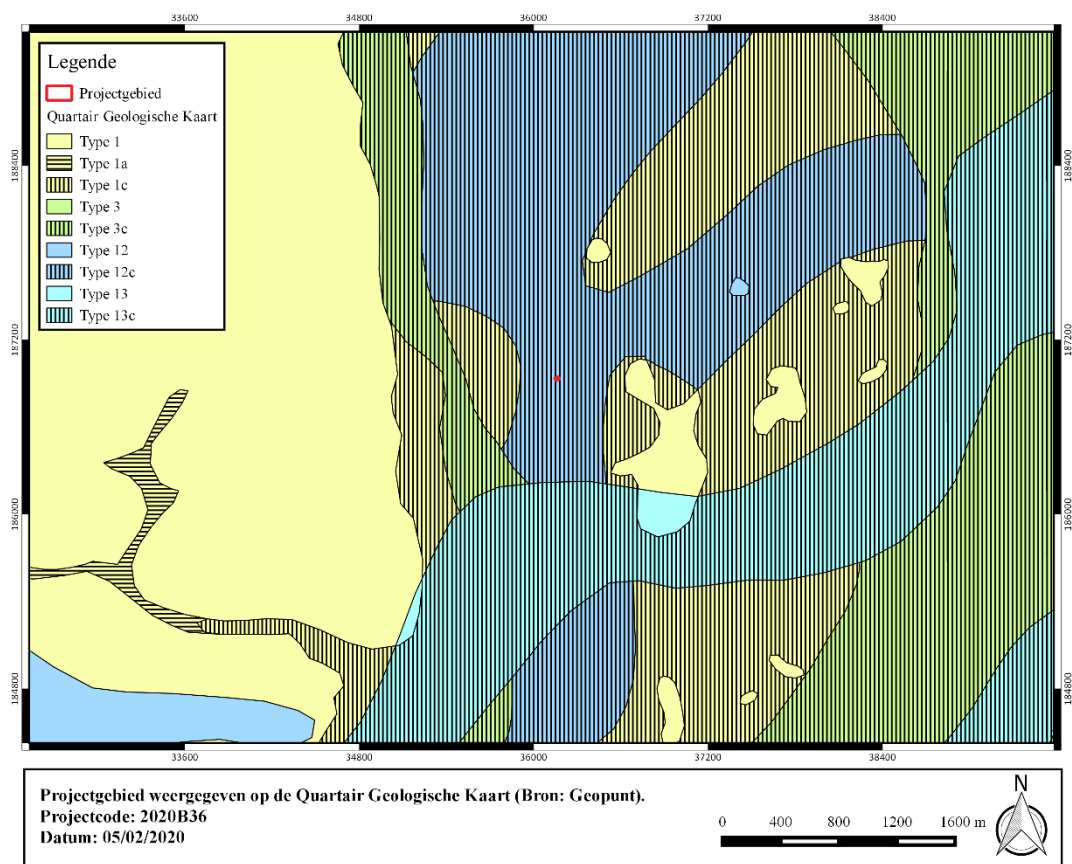
De Quartair Geoloigische kaart lokaliseert ter hoogte van het Type 12c. De top van dit type bestaat uit getijdenafzettingen van het Holoceen. Hieronder situeren zich eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Hieronder situeren zich hellingsafzettingen van het Quartair. De basis bestaat uit getijdenafzettingen van het Midden-Pleistoceen.

In de omgeving van het plangebied zijn binnen de ruimere polygonen type 1c, 12c en 13 c duidelijk kleinere ovale polygonen waarneembaar die zijn gekarteerd als type 1. Vermoedelijk is dit ook van toepassing op het plangebied en is de huidige hoger gelegen zone waarop Lo zich situeert een oostelijke uitloper van het Plateau van Izenberge die door fluviatiele processen in het Holoceen is los komen te staan van de rest van het Plateau.

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Samengestelde Quartaire Profieltypekaart (Bron: DOV).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

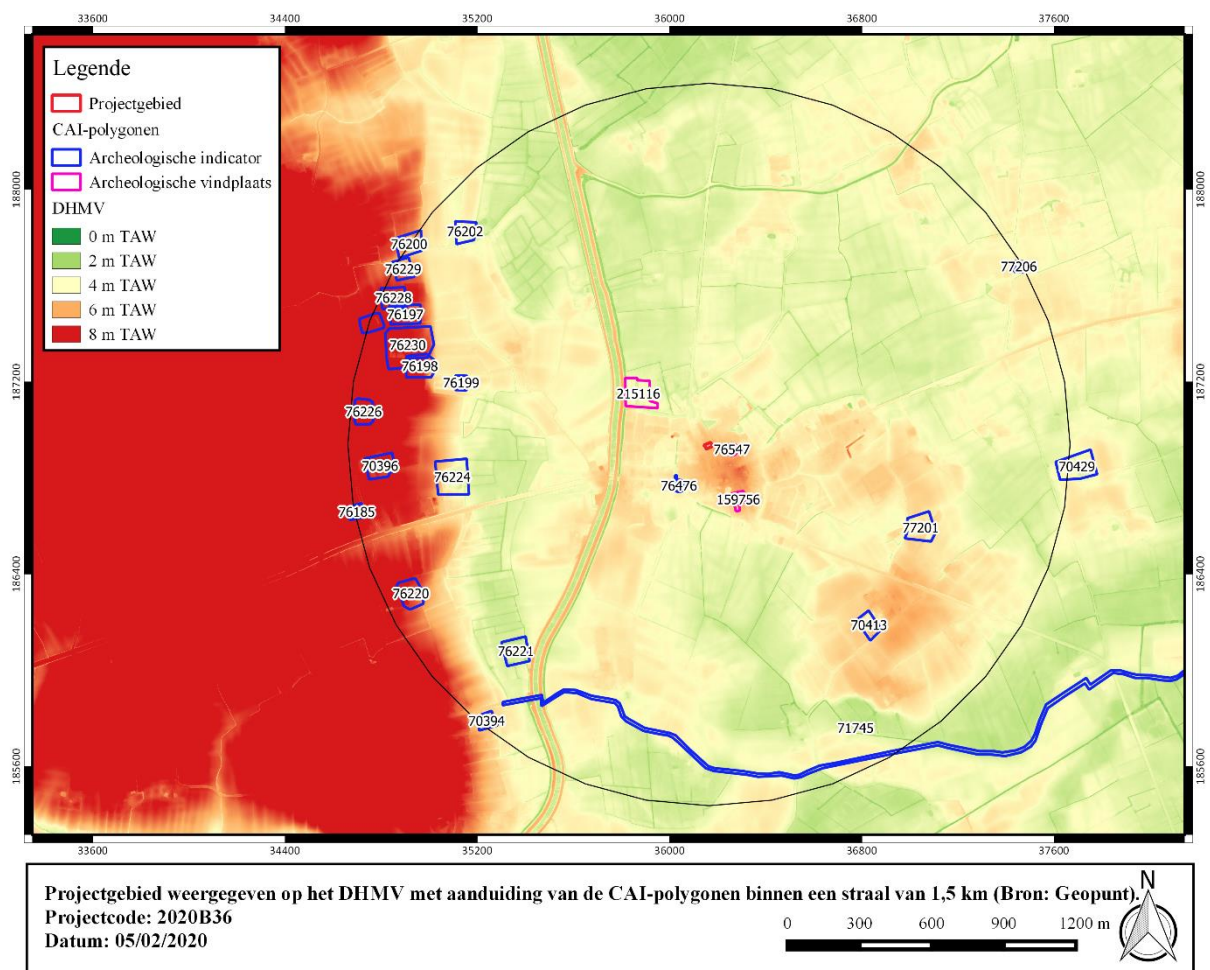
Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

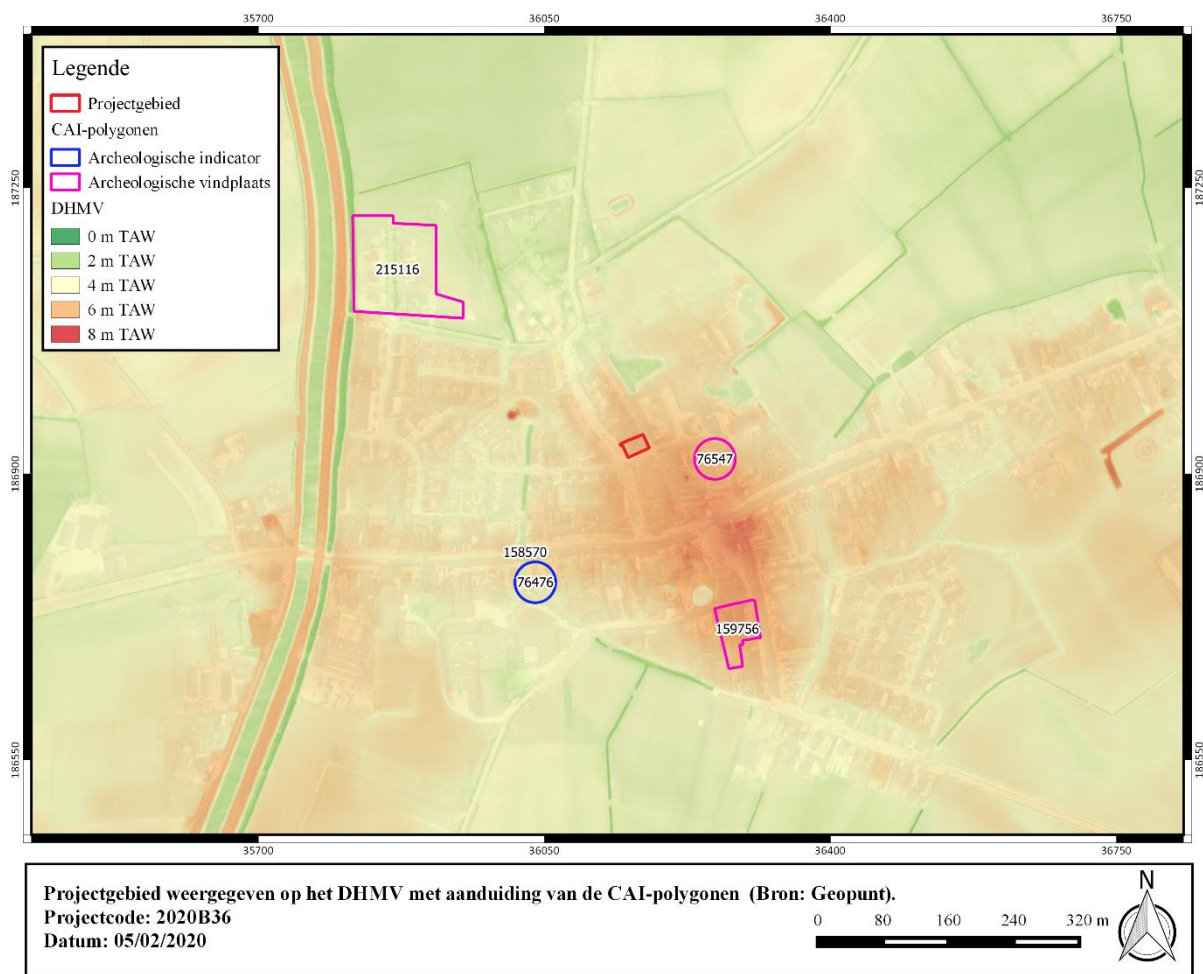
1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

In de omgeving van het plangebied zijn een aantal archeologische vindplaatsen gekend. Precies ten oosten van het plangebied kwamen in een opgraving 40 begravingen aan het licht die dateren uit de volle middeleeuwen. Bij een opgraving in 2010 ca. 400 meter ten zuidoosten van het plangebied zijn een aantal ambachtelijke kuilen met platte bodem en rechte wanden die mogelijk te interpreteren zijn als kuipen voor het looien van leer of het vullen van wol aangetroffen. Ca. 500 meter ten noordwesten van het terrein zijn enkele brede greppels, een gebouwplattegrond en enkele afval- en andere kuilen uit de vroege middeleeuwen gelokaliseerd. Paleo-ecologisch onderzoek wijst op een zeer open ontgonnen landschap. Op basis van de gekende gegevens kunnen sporen verwacht worden van bewoning en ambachtelijke of rurale activiteiten in de middeleeuwen. Gelet het landschappelijk kader kunnen vondsten uit oudere periodes (steentijd, metaaltijden en Romeinse periode) geenszins uitgesloten worden.

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 1,5 km (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

76547	Opgraving (2000); NK: 250 meter Volle middeleeuwen: 40 begravingen: 34 antropomorfe en 6 kistbegravingen - in combinatie met kuilen, greppels en schervenmateriaal uit de 11-12de eeuw. Waarschijnlijk het grafveld van de vroegste gemeenschap of dat van de familie van de heren van Lo. Deze plek ligt immers naast de castrale kapel op het voorhof van hun mottesite. Late middeleeuwen: uitbraaksleuf van de oostelijke abdijvleugel werd aangesneden Bron: Dewilde, M. & Wyffels, F. 2001: De Augustijnenabdij van Lo (W.-VL.), Archaeologia Mediaevalis 24, 90.
159756	Opgraving (2010); NK: 15 meter Late middeleeuwen: Een aantal ambachtelijke kuilen met platte bodem en rechte wanden die mogelijk te interpreteren zijn als kuipen voor het looien van leer of het vullen van wol - 3 paalkuilen van een niet nader te bepalen

	structuur – aardewerk - pakket met materiaal uit de 14de-16de eeuw, mogelijk als tuinlaag te interpreteren 20^e eeuw: restanten de het recent afgebroken 'Fioretti-zaal' Bron: Bartholomieux B. & Acke B. 2011, Archeologische opgraving Klooster Grauwe Zusters Lo-Reninge (prov. West-Vlaanderen. Basisrapport - augustus 2011, Group Monument Rapport 2011/14)
215116	Opgraving (2013); NK: 15 meter Vroege middeleeuwen: enkele brede greppels, een gebouwplattegrond en enkele afval- en andere kuilen. Paleo-ecologisch onderzoek wijst op een zeer open ontgonnen landschap. Late middeleeuwen: enkele greppels Bron: Janssens N. 2016: Archeologisch onderzoek Lo-Reninge, Schaerdeke, BAAC Vlaanderen Rapport nr. 235, Gent.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

70394	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
70396	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
70413	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
71745	Indicator cartografie; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: dijk - bedijking van de schorre. In een eerste fase werd hiervoor de oude zeedijk opgeworpen. Het wordt traditioneel beschouwd als een preventieve bedijking tegen de Duinkerke III-transgressie. Het werd hoofdzakelijk om landbouwtechnische redenen opgeworpen tegen de instroom van zout-en brakwater vanuit de IJzergeul.
76185	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
76197	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

76198	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
76199	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
76200	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
76202	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
76220	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
76221	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
76224	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
76226	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
76227	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
76228	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
76229	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
76230	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

Veldprospecties

70429	Veldprospectie; NK: 150 meter
-------	-------------------------------

	Volle middeleeuwen: bouw materiaal – aardewerk Late middeleeuwen: aardewerk – site met walgracht
77201	Veldprospectie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: aardewerk – site met walgracht
77206	Veldprospectie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: aardewerk – site met walgracht
158570	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: stadspoort – één van de vier stadspoorten van Lo

Toevalsvondst

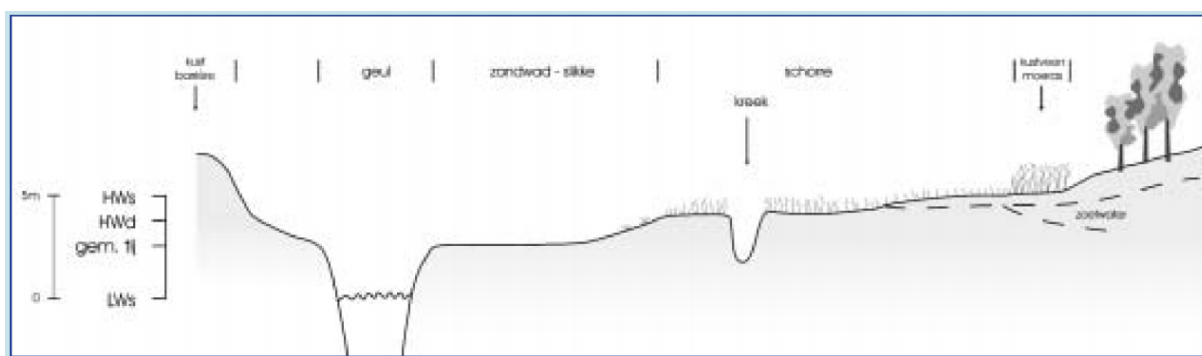
76476	Toevalsvondst; NK: 250 meter Vroeg-neolithicum: gepolijste bijl uit gevlekte witroze silex.
-------	--

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Typisch voor de kustvlakte zijn haar dynamische karakter en de voortdurende strijd van de mens met het water. Het landschap zoals we dat nu kennen is in principe het resultaat van een tienduizend jaar lange geschiedenis waarin de mens uiteindelijk de hoofdrol heeft verworven. Veeleer dan een reeks duidelijk te onderscheiden transgressies en regressies is de kustvlakte het resultaat van een continue afzetting van o.a. klei en zand.

Door het dagelijkse patroon van wisselende waterstanden ontwikkelden zich verscheidene afzettingmilieus, die zich constant aanpasten aan veranderingen van waterniveau of sedimenttoevoer. De dynamische landschappen zijn slikken, schorren en het zandwad. Deze worden doorsneden door getijdengeulen, het belangrijkste element in een wadgebied. Bij vloed brengen de geulen zeewater in het gebied dat geladen is met fijn zand en klei. Deze vertakken zich in steeds kleinere geulen. Bij eb stroomt het water terug zeewaarts zonder dat de geulen compleet opdrogen. De slikken liggen onder het hoogwaterniveau maar boven het laagwaterniveau en worden aldus dagelijks overstroomd bij vloed maar blijven droog bij eb. Wanneer het landwaarts gedeelte van de slikke hoog genoeg is opgeslibd zodat het niet telkens meer bij hoogtij wordt overspoeld ontstaat een schorre. Enkele bij extreem hoge waterstanden wordt de schorre nog overspoeld. Deze iets hogere platen worden dan vrij vlug gekoloniseerd door zoutminnende planten.³ In de open gebleven iets lagere delen, blijft het water in- en uitstromen bij eb en vloed. Deze kleine depressies zullen de krekens worden naarmate het schorreoppervlak hoger komt te liggen.

Figuur 23: Schematische voorstelling van de verschillende landschappen van het wadgebied in relatie met de waterstanden. HWS: gemiddeld hoogwater bij springtij, HWD: gemiddeld hoogwater bij doortij, LWS: gemiddeld laagwater bij springtij (Bron: Baeteman, C. p.4.)

Door het stijgen van het zeeniveau na de laatste ijstijd, bereikte de Noordzee zo'n 10.000 jaar geleden onze streken. Door de verhoging van watertafel ontwikkelden zich zoetwatermoerassen met verscheidene waterplanten. Als de planten niet werden afgebroken tot humus kon zich veen vormen (zogenaamd basisveen). De slikken en schorren zijn zeer afhankelijk van het waterniveau en passen zich aan bij de minste niveauverandering. Naarmate de slikken hoger opslibben en de geulen verlanden kan de schorre zich meer zeewaarts gaan uitbreiden, gevolgd door het kustveenmoeras aan de landzijde. In omgekeerde richting kan een deel van schorre plots weer onder invloed komen te staan van het dagelijkse getij als bijvoorbeeld een geul zich zijwaarts verplaatst. Deze zone zal op die manier terug evolueren naar een slikke.⁴

In de loop van de ontstaangeschiedenis van de kustvlakte hebben er zich voortdurend dergelijke verschuivingen van de afzettingmilieus voorgedaan. De sterke zeespiegelrijzing in de periode voor ca. 7500 jaar geleden leidde tot een aanzienlijke landwaartse verschuiving van het

³ Zeebroek, I., Tys, D., Baeteman, C., Pieters, M., 2002, p.10.

⁴ Baeteman, C. 2007, p.5

getijdengebied samen met de afzetting van een bijna 10 meter dik pakket zand en klei bovenop het reeds vermelde basisveen. Op de schorre die zich toen ontwikkelde kwamen vegetatieniveaus tot ontwikkeling die de kans niet hadden om tot veen te evolueren omdat ze zo snel opnieuw werden bedekt door de klei van de opschuivende slikke.

Zo'n 7.500-7.000 jaar geleden was er een eerste vertraging van de zeespiegelstijging, waardoor delen van het wad in zo'n mate opgeslibd geraakten dat er zich schorren konden vormen. Op deze schorren ontwikkelden zich soms opnieuw zoetwatermoerassen (verlandingsveentjes). De getijdengeulen konden de veengebieden weer tijdelijk veranderen in wadgebied. Dit proces van opvulling heeft ertoe geleid dat de afzettingen uit de periode tussen 7.500 en 5.500 jaar geleden bestaan uit een afwisseling van wadsedimenten en veenlaagjes. Juist omwille van de rol van de geulen zijn in het zeewaarts gebied minder en dunnere verlandingsvenen dan in het meer landwaartse gedeelte van de vlakte.

Omdat de zeespiegel zwakker steeg, verloor ze haar rol van stuwende kracht waardoor het veengebied steeds verder uitbreidde en langer standhield. Door een tweede vertraging van zeespiegelstijging tussen 5.500 en 5.000 jaar geleden kon het veen ongestoord blijven groeien en dit voor een periode van minstens 2.000 jaar. Dit zogenaamde oppervlakteveen heeft in de bodem een dikte van 1 tot 2 meter. Dit oppervlakteveen kende ook een enorme laterale uitbreiding en tegen 4800 jaar geleden was nagenoeg de gehele kustvlakte omgevormd tot kustveenmoeras behalve het gebied van de moeren en het zeewaartse gebied waar zand en klei verder werden afgezet. Centraal strekte de kustvlakte zich toen trouwens verder zeewaarts uit dan tegenwoordig.

Het einde van de veengroei situeert zich tussen 4.450 en 1.500 jaar geleden omdat de sedimenten die afgezet werden opnieuw geërodeerd werden. Het getij kon geleidelijk het land weer innemen via grote getijdengeulen die opengebleven waren tijdens de veengroei om de zoetwaterafvoer te verzorgen. Daar waar veengebieden inklonken ontstond nieuwe ruimte voor het afzetten van zand en klei. Deze gebieden evolueerden aldus weer in een wad, waar de schorre zich opnieuw kon uitbreiden. Na verloop van tijd werden deze schorren nauwelijks nog overspoeld door getijden waardoor er zoutwatervegetatie en zoutweiden ontstonden. Langsheen de grote getijdengeulen en zeewaarts bleef de invloed van de getijden groter.⁵

Tijdens deze erosieve fase breidde het netwerk van geulen zich steeds verder uit. Zo kwamen meer en meer grotere delen van het kustveenmoeras in lagere positie te liggen zodat uiteindelijk het netwerk van geulen nagenoeg het gehele kustveenmoeras beïnvloedde. Tegen de ijzertijd en de Romeinse periode was de kustvlakte geëvolueerd tot een dynamisch landschap waar veengebieden evolueerden naar slikken en schorren. In de kustvlakte werd intensief aan zoutwinning gedaan. De Romeinse zoutwinning ging gepaard met aanzienlijke investeringen in het kustlandschap, zoals de aanleg van zoutpannen en drainagesystemen. De meeste Romeinse sites zijn dan ook te situeren in de directe omgeving van getijdengeulen. De best gekende site is Leffinge, gelegen aan de Spermaliegeul. Er zijn tevens sporen aangetroffen voor Romeinse veenontginningen.⁶ Gedurende de Romeinse periode situeert het plangebied zich mogelijk reeds op hoger gelegen gebied omsloten door de Ijzergeul en de Alveringemgeul. Door de hogere ligging was de zone van de dorpskern van Lo allicht niet aan getijdenwerking onderhevig. De landschappelijke ligging, op een hoger gelegen gebied, binnen de kustvlakte moet in de Romeinse periode een strategische locatie geweest zijn als uitvalsbasis om het kustgebied te ontginnen. Op basis van een toponymisch onderzoek zou het bestaan van een Romeins 'diverticulum' worden aangetoond van Aartrijke tot Lo, dit via

⁵ Baeteman, C. 2007.

⁶ Hillewaert, B. e.a. 2019.

Aartrijke-Eernegem-Ichtegem-Koekelare-Vladslo-Beerst-Kaaskerke-Oudekapelle-Nieuwkapelle-Lo. Vanaf Lo zou dit 'diverticulum' verder doorlopen via de Ooststraat, de Weststraat en de Hogebrugstraat. Hoewel tot op heden geen Romeinse vondsten aan het licht gekomen zijn in de directe omgeving van het plangebied kan de aanwezigheid van Romeinse sporen geenszins uitgesloten worden. Ook sporen uit de steentijd en de metaaltijd kunnen aangetroffen worden.

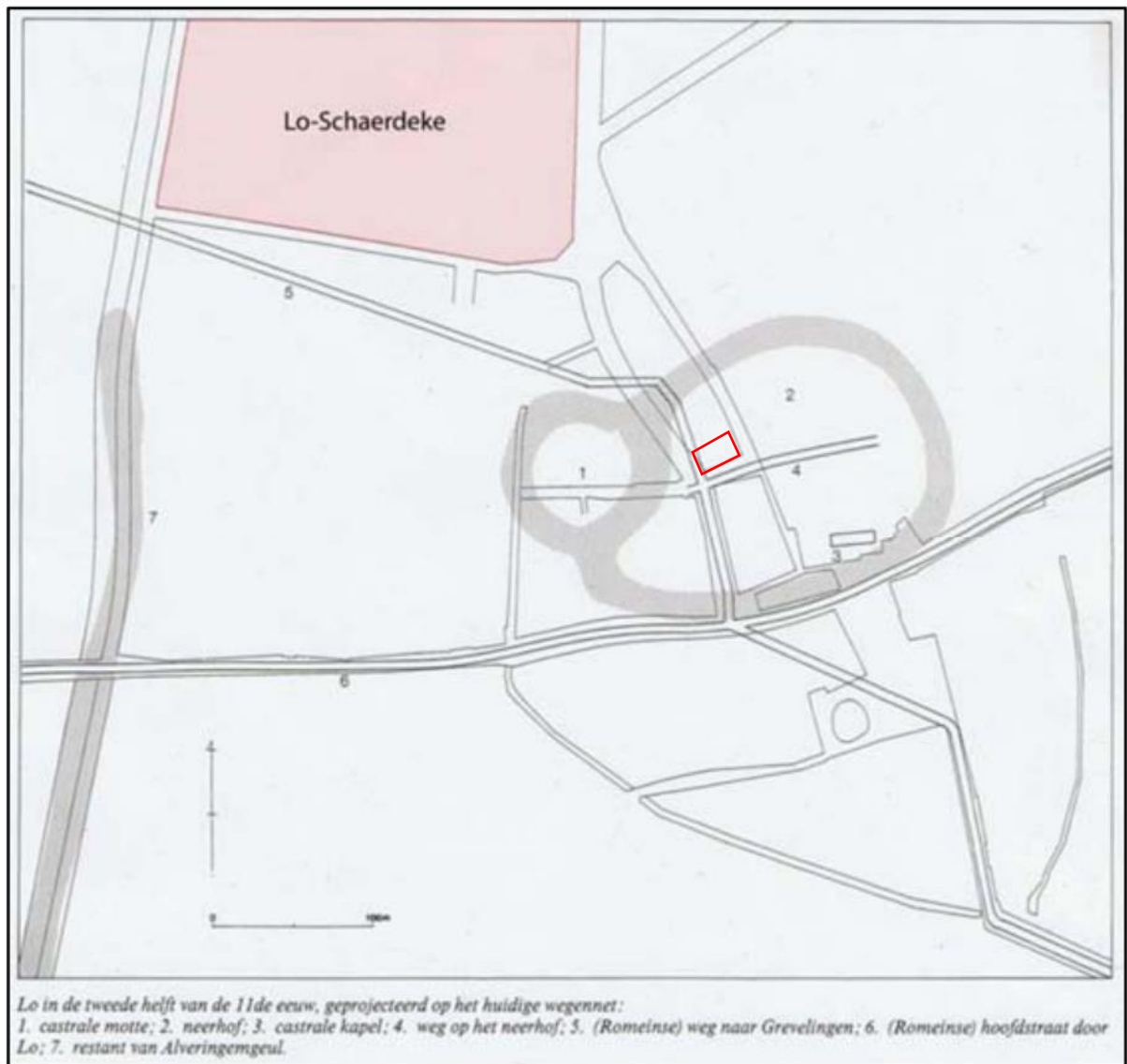
Nadat de beddingen van de meeste geulen in de eerste eeuwen van onze tijdsrekening grotendeels opgevuld waren met zand, nam de invloed van de getijden op het wadgebied enigszins af en brak een rustigere periode aan. De periode waarin deze kalme condities overheersten valt samen met de vroege middeleeuwen. Alleen de grootste geulen, zoals de IJzergeul en de Zwinggeul bleven nog enkele eeuwen langer open. Het kustgebied bestond in de vroege middeleeuwen uit een dynamisch maar eerder kalm wadgebied met lateraal bewegende geulen die afgezoomd waren door slikken en schorren. Hoewel weinig vondsten gekend zijn, kan aangenomen worden dat de kustvlakte tussen de 4^e en 6^e eeuw ook gebruikt en verkend werd. Vanaf de 7^e eeuw nemen de aanwijzingen en sporen voor bewoning wel toe. Het dichtslibben van talrijke getijdengeulen hield ook in dat er in deze periode een gewijzigde reliëfsituatie ontstond in de kustvlakte. De met zand opgevulde en met klei afgedekte geulbeddingen waren minder onderhevig aan compactie door ontwatering dan de schorren, wat tot gevolg had dat de geulruggen iets hoger in het landschap kwamen te liggen dan de rest van het waddenlandschap (de zogenaamde reliëfinversie).⁷

De iets hogere ligging maakte deze zones een geschikte plaats voor bewoning. Op de schorren groeiden zoutminnende planten die zich goed leenden tot het hoeden van schapen. De hoge schorren en zoutweiden hadden vermoedelijk ook een beperkt potentieel als akkerland. De nederzetting Lo vindt mogelijk zijn oorsprong in één of meerdere landelijke nederzettingen die er al in de vroege Middeleeuwen gevestigd waren, in de overgang tussen de kustvlakte (schapenteelt en veenontginning) en het zandleemgebied (akker- en bosbouw). Door de hogere ligging binnen de kustvlakte was de zone van de dorpskern van Lo een geschikt toevluchtsoord voor schapenhoeders wanneer de kustvlakte aan de getijdenwerking onderhevig was. De precieze evolutie van een prestedelijke kern tot een echte stad, met als belangrijke economische en militaire troef de goede ontsluiting van wegen en waterlopen (IJzergeul en Alveringemgeul), is echter moeilijk te traceren. Een mogelijkheid is dat Lo is gegroeid uit een vroegmiddeleeuwse (woon)terp.

Over de stichting van de Sint-Pietersproodij – de latere Augustijnerabdij – is weinig geweten. De overlevering van de Benedictijnen van Sint-Mauer schrijft de stichting toe aan een zekere Thomas omstreeks 1050. Er zijn aanwijzingen dat de Sint-Pietersproodij, alsook de kerk, gegroeid zijn uit een castrale kapel. Door de aanleg van de Oude Zeedijk wordt een definitieve ontsluiting van het westelijke poldergebied mogelijk, waarbij het economisch belang van de nederzetting Lo geleidelijk toeneemt. Topografisch en toponymisch onderzoek wijst op het bestaan van een versterkte motteversterking in het noordwestkwadrant van de stad, waar de middeleeuwse stadsgracht eveneens een opvallende knik vertoont. Het zou gaan om een omgrachte motte met de typerende opperhof-neerhofindeling. Volgens een zekere hypothese zou deze versterking gegroeid zijn als onderdeel van een verdedigingsgordel in de tweede helft van de 9de eeuw aangelegd tegen de Noormanneninvallen. Onderstaande kaart geeft de vermoedelijke lokalisering van de opper- en neerhofstructuur weer. Op basis hiervan kan vermoed worden dat het plangebied zich ter hoogte van het neerhof situeert.

⁷ Tys, D. 2002, p. 261.

Figuur 24: Lo in de tweede helft van de 11e eeuw, geprojecteerd op het huidige wegennet (Bron: Termote, J. & Van Acker, J. 1990). Afbeelding overgenomen uit Rapport Lo-Reninge Schaerdeken (Bron: Janssens N. 2016).

In het midden van de 12^e eeuw wordt Lo, door de aanleg van de Lovaart, samen met Veurne, aangesloten op de handelsas Ieper-Nieuwpoort. Lo krijgt in 1167 mogelijk de stadsrechten van Filips van den Elzas.

De vroegste stadsversterkingen kunnen waarschijnlijk gerelateerd worden met het conflict van 1213-1214 tussen de Franse koning Filips de Schone en zijn leenman, graaf Ferrand van Portugal. De versterking bestond wellicht uit een gracht met een achterliggende aarden wal en houten poorten. Rond de Grote Markt bevonden zich een halle met belfort, een vleeshalle, een gasthuis (1227) en een vate (veedrenkplaats en bluswaterreserve). De vermelding van volders en ververs in de 13de eeuw geeft aan dat ook hier de lakennijverheid van de grond kwam. In 1492 wordt het klooster van de grauwe zusters gebouwd. In de 14^e eeuw maakt Lo een economische bloeiperiode mee door het succes van de lakennijverheid. De ligging van het plangebied binnen de historische stadskern van Lo indiceert een hoge verwachting naar bewoningssporen vanaf de volle middeleeuwen. Bij onderzoek binnen de dorpskern zijn naast middeleeuwse bewoningssporen tevens sporen van ambachtelijke activiteiten aan het licht gekomen.

In 1382 wordt Lo bezet door de Engelsen. Naar aanleiding van de dreigende Engelse inval in Kust-Vlaanderen na 1385 en begin 15^e eeuw wordt Lo intensiever versterkt. Lo heeft veel te lijden onder de godsdiensttroebelen die gepaard gingen met de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648). In de periode 1578-1582 zou de stad ongeveer twintig aanvallen van zowel Spanjaarden als Calvinisten te verduren gehad hebben, met een grootschalige ontvolking tot gevolg. In het begin van de 17^e eeuw kent de Augustijnerabdij een grote expansie. Ter hoogte van het plangebied wordt een gasthof behorende tot de abdij opgericht (cfr. infr.).

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

In 2004 is reeds een bouwhistorische opname gebeurd van het stadhuis door Johan Termote. De relevante gegevens voor de archeologienota worden hieronder gesynthetiseerd.

Volgens de traditie zou de huidige woning teruggaan tot het complex van de Augustijnerabdij Sint-Pieters van Lo. Het pand gaat vermoedelijk terug tot het gastenverblijf van de abdij, hoewel het geheel van het eigenlijke abdijterrein werd gescheiden door de Noordstraat. Als bouwdatum wordt 1630 vooropgesteld. Het pand evolueerde later tot een herberg. Het is ook niet uitgesloten dat het gebouw de functie van herberg van de abdij had.⁸ Het gebouw werd in de periode 1828-1829 omgebouwd tot pastorie. De pastorie bleef slechts een halve eeuw in gebruik. In 1877 kocht de gemeente de huidige pastorie aan. De oude pastorie werd de woning van de kapelaan.⁹

De stad Lo had fel te lijden onder de beschietingen tijdens de Eerste Wereldoorlog. De bombardementen van 20 december 1914 en 30 maart 1915 richtten behoorlijk wat schade aan. Aan de wederopbouw ging de gebruikelijke discussie vooraf. De heraanleg van het stratenpatroon gebeurde grotendeels gelijklopend met het vooroorlogse wegtracé. Niettemin werden gedeelten van de Oost-, Breydel- en de Oude Eiermarktstraat verbreed en werd de omgeving van het kerkhof sterk gesaneerd met de onteigening van de huizenrij ten noorden en ten westen van het hof. De buitengevelrijen van het plein wonnen bierdoor aan waarde en dit had meteen zijn gevolg voor de verbouwing/herstel van de kapelanij.¹⁰ In de periode 1920-1922 wordt tegen de westgevel een nieuwe keuken aangebouwd in de vorm van een eenlaagse uitbouw en dit ter vervanging van de oude keuken in de noordoostelijke hoek, waarvan het areaal nu als tuin werd ingericht.

Met de fusie van de gemeenten Lo en Reninge in 1971 was er nood aan een nieuw administratief gebouw. In de periode 1973-1975 werd de kapelanij omgebouwd en ingericht als stadhuis. De plannen omvatten enerzijds een uitbreiding en anderzijds een aanpassing van de binnenindeling. Men overdekte de koer om deze als administratieve ruimte in te richten.¹¹

Op de Ferrariskaart is duidelijk bebouwing waarneembaar in het oostelijk en westelijk deel van het projectgebied. De bebouwing in het oostelijk deel betreft hoogstwaarschijnlijk het gasthof/de herberg behorende tot de Augustijnerabdij. De hoedanigheid van het westelijke gebouw kon niet achterhaald worden. Op de 19^e eeuwse kaarten is nog duidelijk de L-vormige contour van het oostelijke gebouw waar te nemen. Het voormalige gasthuis was in de periode 1828-1829 reeds omgebouwd tot pastorie. Het westelijk deel van het terrein is niet bebouwd. In de periode 1920-1922 wordt tegen de westgevel van de pastorie een nieuwe keuken aangebouwd in de vorm van een eenlaagse uitbouw en dit ter vervanging van het oude gebouw in de noordoostelijke hoek van het perceel dat in deze periode gesloopt werd. Het westelijk deel van het plangebied werd pas bebouwd in de tweede helft van de 20^e eeuw.

⁸ Termote, J. p.5.

⁹ Termote J. p.11.

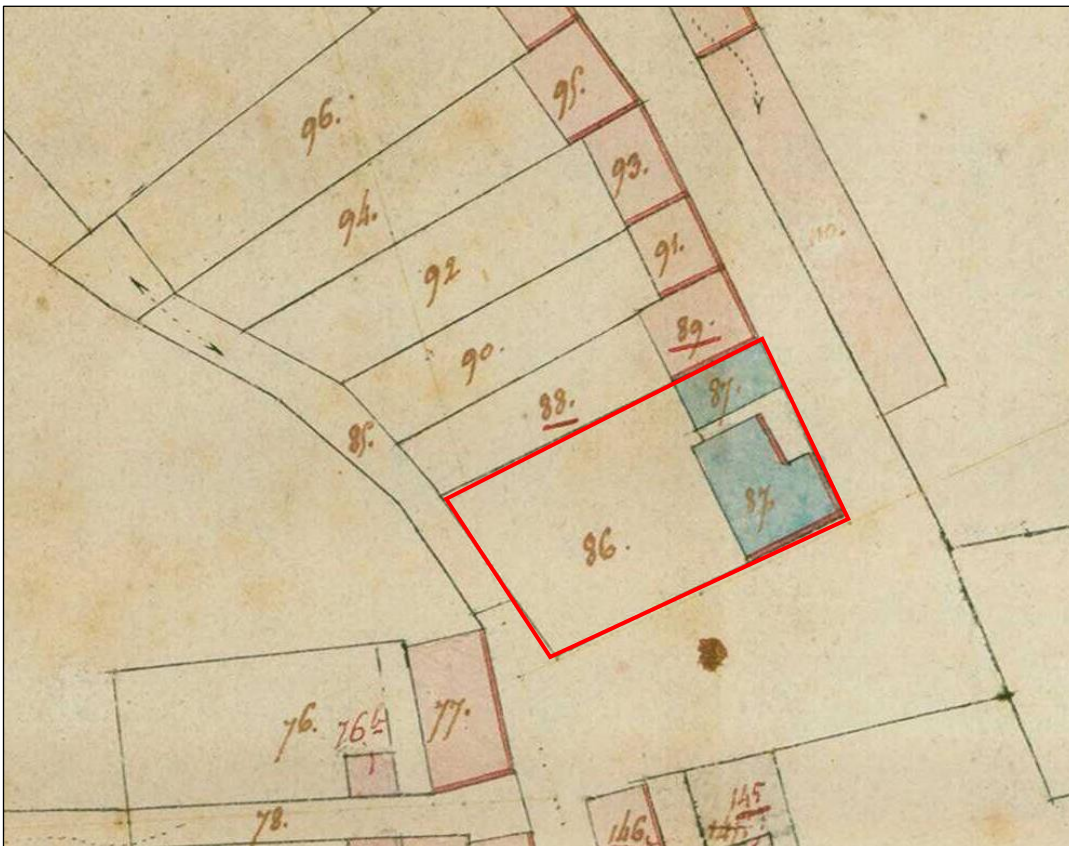
¹⁰ Termote J. p. 11.

¹¹ Termote J. p.15.

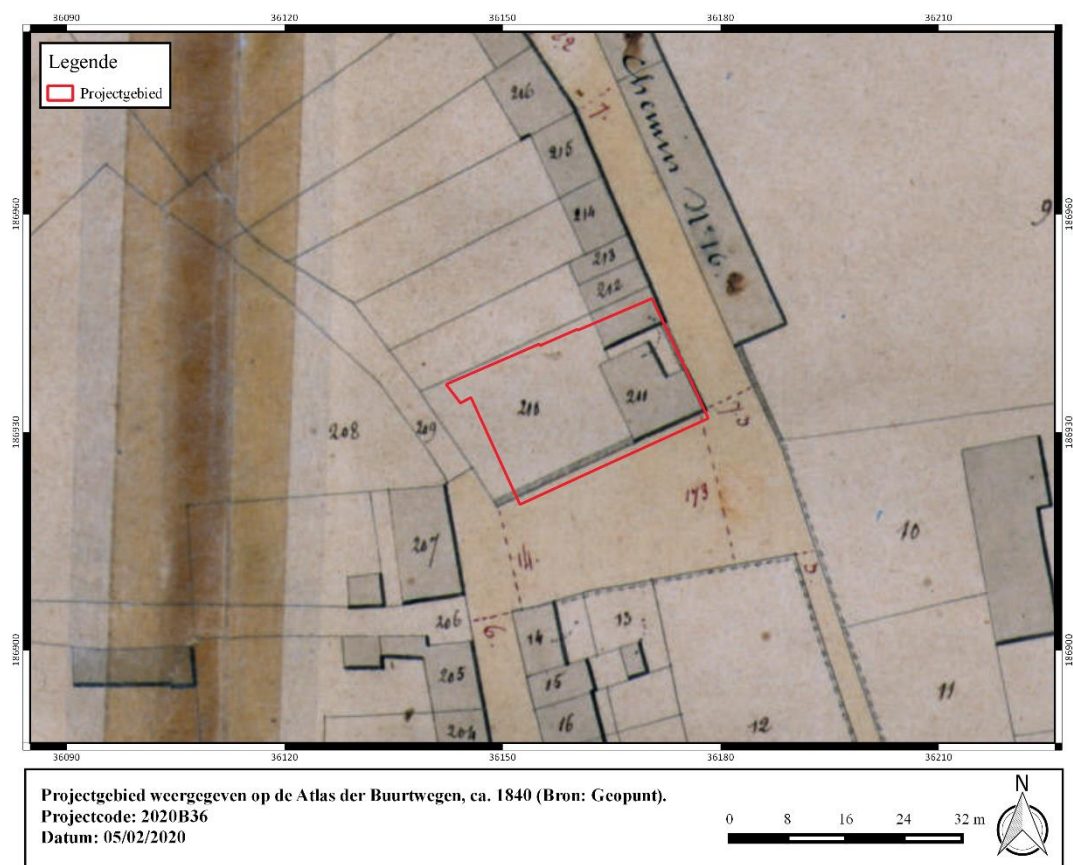

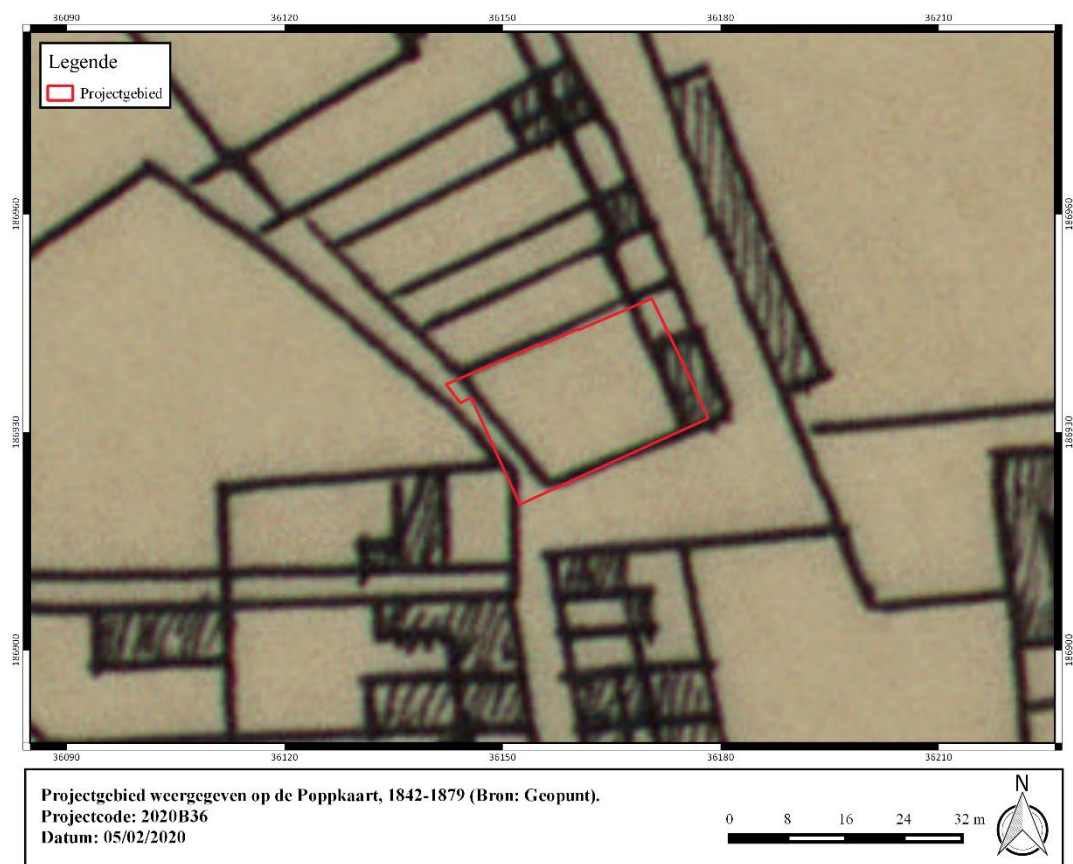
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op het Primitief Kadasterplan, ca. 1830 (Bron: NGI Cartesius).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

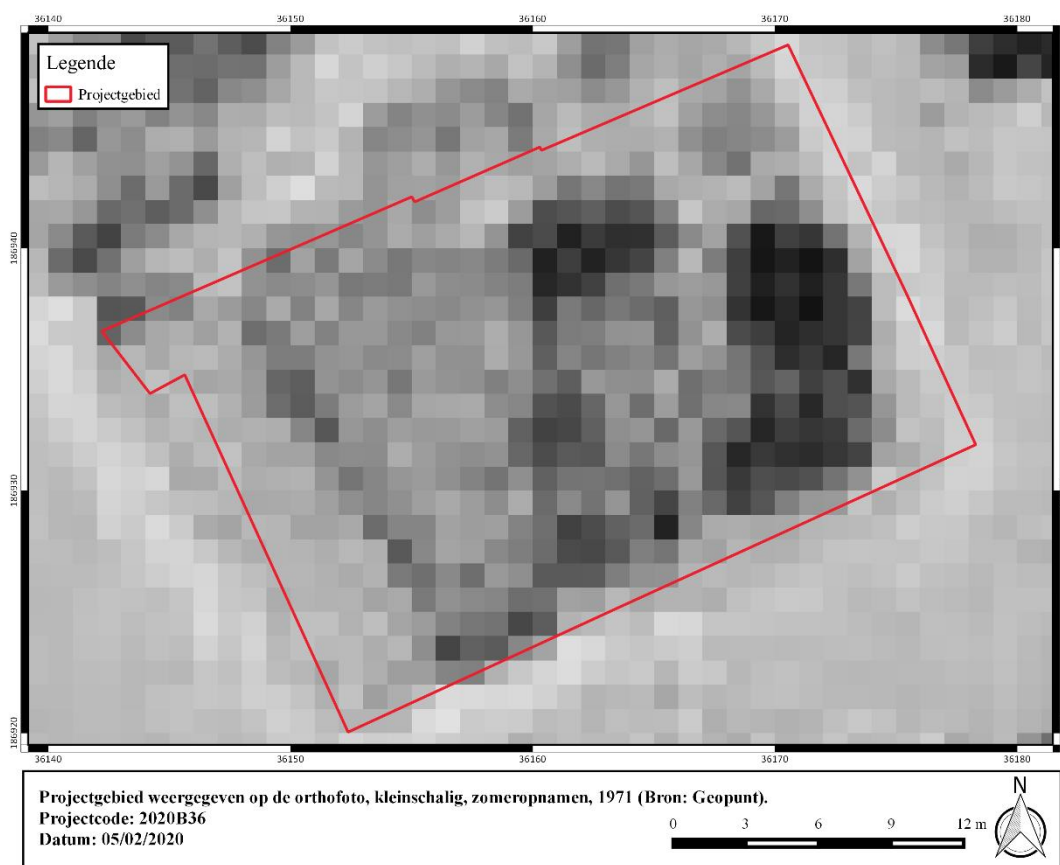
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

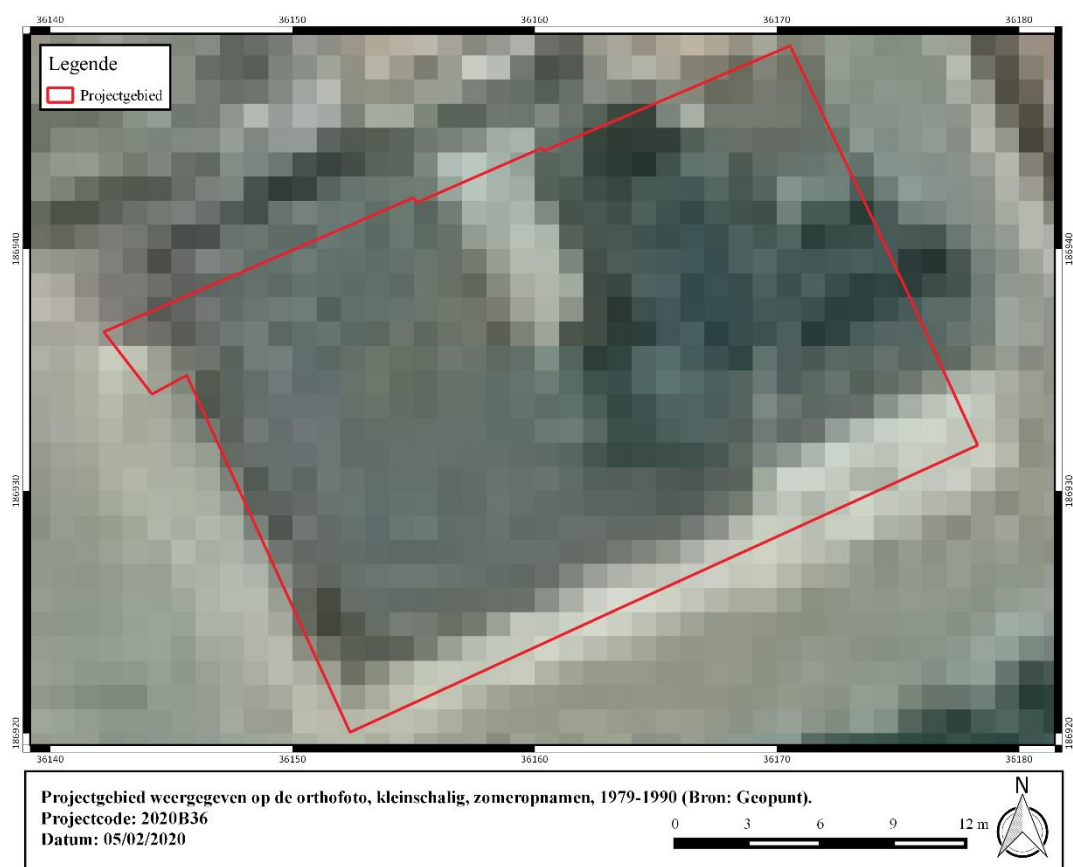
1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia.

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 538 m². Binnen de projectgrenzen situeert zich het stadhuis (footprint 152 m²) en een garage (footprint 42 m²). Bijkomend is ca. 76 m² van het terrein verhard, deels in klinkers, deels in terrastegels. In het noordoostelijk deel van het plangebied situeert zich een tuinzone. Het westelijk deel van het plangebied bestaat uit een bodem die bedekt is met boomschors en struiken. Tot recent was het westelijk deel van het plangebied bebouwd. Hier situeerde zich de brandweerkazerne. Onder de boomschors is op heden nog steeds de vloerplaat van de voormalige brandweerkazerne gelegen.

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

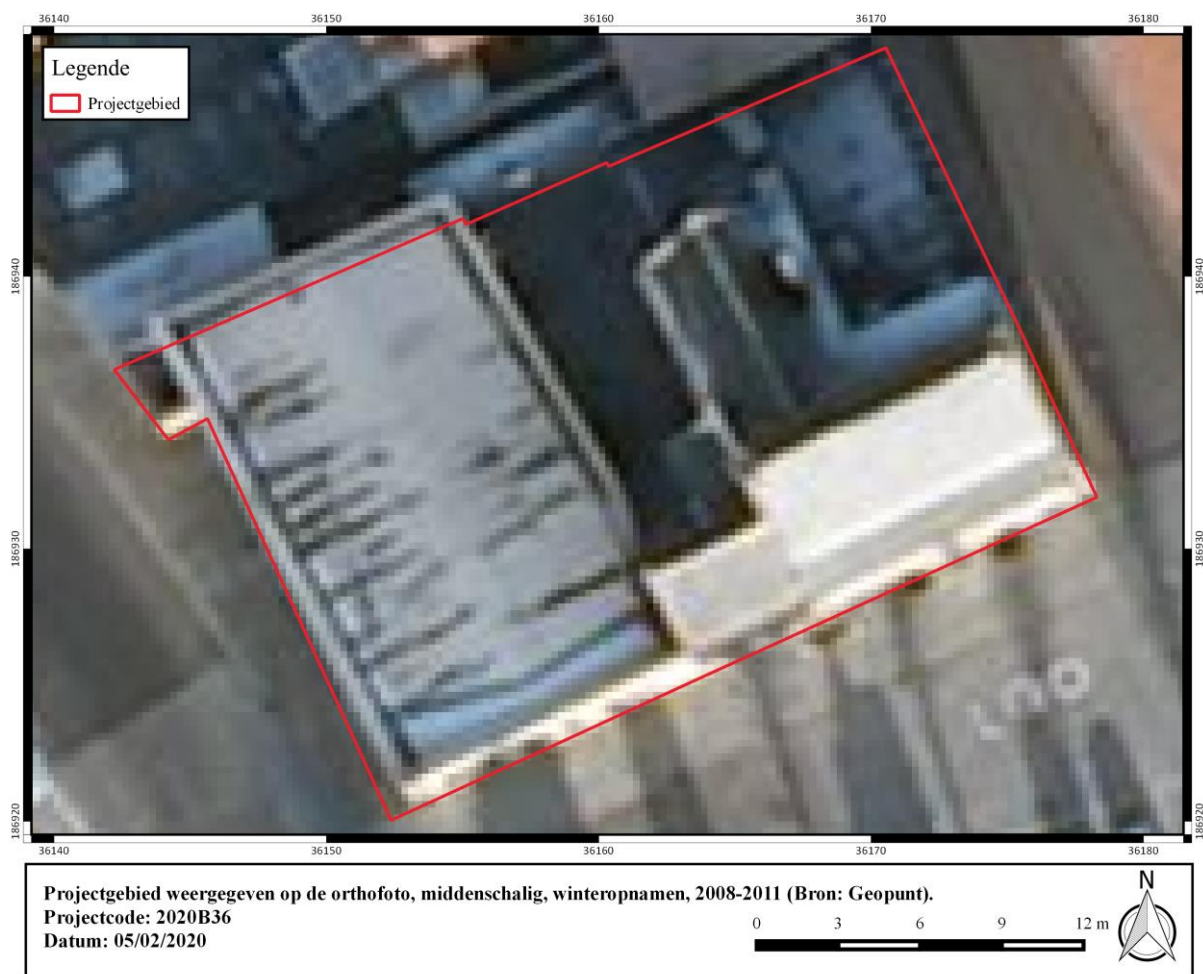

Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwe berging, poolhouse en zwembad, gecombineerd met de aanleg van een nieuwe tuin aan de Oude Eiermarkt te Lo. De archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt. De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 538 m², de gecombineerde oppervlakte van de bodemingrepen bedraagt ca. 388 m² vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

Het projectgebied is gelegen in Lo, deelgemeente van Lo-Reninge, in de provincie West-Vlaanderen. Het plangebied zelf grenst ten zuiden aan de Oude Eiermarkt, de west- en oostzijde grenzen respectievelijk aan de Willem Van Loolaan en de Noordstraat. De noordelijke perceelsgrens sluit aan bij het bebouwde perceel 89f. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 538 m². Binnen de projectgrenzen situeert zich het stadhuis (footprint 152 m²) en een garage (footprint 42 m²). Bijkomend is ca. 76 m² van het terrein verhard, deels in klinkers, deels in terrastegels. In het noordoostelijk deel van het plangebied situeert zich een tuinzone. Het westelijk deel van het plangebied bestaat uit een bodem die bedekt is met boomschors en struiken. Tot recent was het westelijk deel van het plangebied bebouwd. Hier situeerde zich de brandweerkazerne. Onder de boomschors is op heden nog steeds de vloerplaat van de voormalige brandweerkazerne gelegen. Het westelijk deel van het plangebied (waar de brandweerkazerne zich situeerde) is ca. 45 cm lager gelegen dan het oostelijk terreindeel. De geplande werken omvatten een bodemingrepen met een variërende diepte tussen de 5 en 200 cm-mv.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan aangetoond worden dat het archeologisch potentieel van het projectgebied groot is. De stadskern van Lo is gelegen op een iets hoger gelegen zone binnen de kustvlakte. Vermoedelijk is het dorp gelegen op een oostelijke uitloper van het Plateau van Izenberge die omwille van fluviatiele processen uit het Holoceen los is komen te staan van de rest van het plateau. Lo was omgeven door de Alveringemgeul ten westen en de Ijzergeul ten oosten. Het plangebied is gelegen binnen de historische stadskern van Lo, die vermoedelijk tot ontwikkeling kwam in de vroege/volle middeleeuwen. In de omgeving van het plangebied werd reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd met resultaten uit de vroege, volle en late middeleeuwen. De ligging van het plangebied binnen de historische stadskern indiceert een verhoogde verwachting naar bewoningssporen. Ook sporen uit de Romeinse periode kunnen geenszins uitgesloten worden. Mogelijk was Lo aangesloten op het Romeinse wegennet. Ook de landschappelijk ligging op een hoger gelegen terrein binnen de intensief ontgonnen kustvlakte is strategisch interessant voor een uitvalsbasis in de Romeinse periode. Gedurende de vroege middeleeuwen was Lo door haar hogere ligging een interessante locatie voor de talrijke schapenhoeders in de kustvlakte als toevluchtsoord bij periodes van getijdenwerking. De precieze evolutie van prestedelijke kern tot stad is tot op heden moeilijk te traceren. Mogelijk is Lo zelfs gegroeid vanuit een vroegmiddeleeuwse (woon)terp.

Topografisch en toponymisch onderzoek wijst op het bestaan van een versterkte motteversterking in het noordwestkwadrant van de stad, waar de middeleeuwse stadsgracht eveneens een opvallende knik vertoont. Het zou gaan om een omgrachte motte met de typerende opperhof-neerhofindeling. Volgens een zekere hypothese zou deze versterking gegroeid zijn als onderdeel van een verdedigingsgordel in de tweede helft van de 9de eeuw aangelegd tegen de Noormanneninvallen. Op basis van een reconstructiekaart van de motte door Termote & Van Acker kan vermoed worden dat het plangebied zich ter hoogte van het neerhof situeert. Lo krijgt in 1167 mogelijk de stadsrechten van Filips van den Elzas. De vroegste stadsversterkingen

kunnen waarschijnlijk gerelateerd worden met het conflict van 1213-1214 tussen de Franse koning Filips de Schone en zijn leenman, graaf Ferrand van Portugal. De versterking bestond wellicht uit een gracht met een achterliggende aarden wal en houten poorten. Rond de Grote Markt bevonden zich een halle met belfort, een vleeshalle, een gasthuis (1227) en een vate (veedrenkplaats en bluswaterreserve). De vermelding van volders en ververs in de 13de eeuw geeft aan dat ook hier de lakennijverheid van de grond kwam. In 1492 wordt het klooster van de grauwe zusters gebouwd. In de 14e eeuw maakt Lo een economische bloeiperiode mee door het succes van de lakennijverheid. De ligging van het plangebied binnen de historische stadskern van Lo indiceert een hoge verwachting naar bewoningssporen vanaf de volle middeleeuwen.

Op de Ferrariskaart is duidelijk bebouwing waarneembaar in het oostelijk en westelijk deel van het projectgebied. De bebouwing in het oostelijk deel betreft hoogstwaarschijnlijk het gasthof/de herberg behorende tot de Augustijnerabdij. De hoedanigheid van het westelijke gebouw kon niet achterhaald worden. Op de 19e eeuwse kaarten is nog duidelijk de L-vormige contour van het oostelijke gebouw waar te nemen. Het voormalige gasthuis was in de periode 1828-1829 reeds omgebouwd tot pastorie. Het westelijk deel van het terrein is niet bebouwd. In de periode 1920-1922 wordt tegen de westgevel van de pastorie een nieuwe keuken aangebouwd in de vorm van een eenlaagse uitbouw en dit ter vervanging van het oude gebouw in de noordoostelijke hoek van het perceel dat in deze periode gesloopt werd. Het westelijk deel van het plangebied werd pas bebouwd in de tweede helft van de 20e eeuw. De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia.

Concreet is er een trefkans voor archeologische sporen binnen de projectgrenzen. Verdere onderzoeksdaden dringen zich op.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

Baeteman, C. (2007). De ontstaansgeschiedenis van onze kustvlakte, in: De Grote Rede 18. De Grote Rede: Nieuws over onze Kust en Zee, 18: pp. 2-10

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Hillewaert, B. & Ryckaert, M. 2019. Op het Raakvlak van twee landschappen

Janssens N. 2016: Archeologisch onderzoek Lo-Reninge, Schaerdeke, BAAC Vlaanderen Rapport nr. 235, Gent.

Termote, J. 2004. Het stadhuis van Lo-Reninge – Oude Eiermarkt 9, Lo-Reninge – bouwhistorische opname, 50 p.

Termote, J. & Van Acker, J. 1990: Het landschap rond Lo en het ontstaan van de stad, Lo Parel van de Westhoek, pp.11-19.

Tys D. 2002. De inrichting van een getijdenlandschap. De problematiek van de vroegmiddeleeuwse nederzettingsstructuur en de aanwezigheid van terpen in de kustvlakte: het voorbeeld van Leffinge (gemeente Middelkerke, prov. West-Vlaanderen), in: Archeologie in Vlaanderen VIII - 2001/2002, pp. 257-279

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.